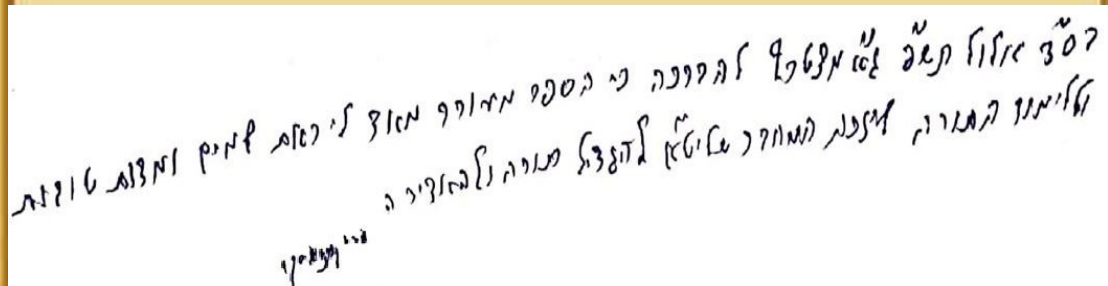

וטהר לבנו

חידושים וחיזוקים

דברים

לרפואה שלימה
למזל בת סוליקה תחי'
ושלכל חולי עם ישראל תהא רפואה שלימה אמן

ד"ר אריאל פרס גאון פועל בהתנדבות כי הספס מייחפה מאוז אי גומל לזמן ומצום טאזזת
ואימנו הגריה אצלה המודק גאיטא אהצנת פגיה ול הזקני ה
גיי געאנין

< העלון מחולק חינם – בשמחה מיועד לקחת לבית ללא תשלום >

זכה נא והשתתף בהדפסת מהדורה חדשה של ספרי "וטהר לבנו"
שמרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל העיד
"מעורר מאוד"

ליראת שמים, למידות טובות, וללימוד תורה
ומרן שר התורה, בקבלתו הספרים שר כמה פעמים בהתלהבות:
"וטהר לבנו בתורתך ודבק לבנו במצוותך ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך"
נוסח שלא נמצא בסידורי התפילה ובמקורות
וטהר לבנו - 7 כרכים לחיזוק וזיכוי הרבים (2/7 כרכים נתרמו)
לתרומה והנצחות, ולדמי קדימה כ 170 ₪ לסט, אנא פנו :

יוחנן ריינר 0527120333 106855@gmail.com
אני מאמין שכל שבוע שהדפסת הספר מתעכב זה משמים,
ובנתיים בס"ד נוספים חידושים לספרים, אבל תפילתי שכבר שאוכה להדפיסם ולחלקם בישראל.

בס"ד יש כבר 1992 עמודי חידושים שנוספו ל7 הכרכים, חסר עוד 8 עמודים
בשבל שיחיד בכל סך 400 עמודים

כרך בראשית + מועדים ותרמו - יש כבר בו 380 עמודים ועם יהיה בו גם הגדה של פסח או הוא יהיה 580 עמודים

וטהר לבנו - דברים

אלה הדברים אשר דבר משה

בעניין מעלת נתינת מוסר וחיזוק ועניין הסכנה שבו

להיפך, מכל מקום אני כן כותב ומפיץ דברי תורה וחיזוק כי זה עוזר לי עצמי להתחזק, ובאמת אני שואף ומשתדל מאוד לתקן, וגם באמת לומד אני מכל מה שכתבתי איך לתקן את עצמי.

וגם מכאן למדתי שהמוסר הטוב ביותר זה בסוף, ולכן שמח אני שכיוונתי לדברי המדרש הלכה למעשה, שלאחר כמעט כל דבר תורה משתדל אני ללמוד דבר מוסר.

ויותר מזה אני לומד בפרשת דברים שהחיבור בין מוסר לדברי תורה זה שיא העוצמה, כי ככה מתחברים יותר למוסר, ועל ידי עומק התורה החיזוק נחרט בזיכרון ובתודעה ומשפיע לטווח ארוך יותר, כדוגמת מה שאמרו חז"ל הנפרד מחברו אל יפרד אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, מתוך עומק התורה המצוי בהלכה.

אבל מאוד נבהלתי, כי מי שעוקץ מת מיד, ולכן אשתדל לכתוב את דברי המוסר בעיקר לעצמי, כי מכוחם אני מחייב את עצמי ליותר וגם באמת נעזר בהם בעת ניסיון, וחס ושלום לעולם לא לעקוץ אחרים, רק אם אכן עוד יהודי יתחזק בלי להיפגע ח"ו יהיה זה תיקוני ושכרי.

ולכן, את הספר "וטהר לבנו" כתבתי באופן כזה, שאחרי כל דבר תורה יש חיזוק מוסר, כך הדבר תורה מחזק ומעצים את המוסר ונותן בו משנה תוקף שטעמו של החיזוק והשפעתו יהיה חזק יותר ולטווח זמן ארוך יותר, כמו כן, כך גם יותר נעים לקרוא ולקבל את המוסר שבא לאחר דברי תורה, והעיקר שספר זה מיועד בראש וראשונה לחזק את עצמי, ובעזרת ה' יחד נתחזק ונחזק אחרים בכוח קדושת התורה אמנן ואמן.

וחצרות ודי זהב

אכלו מן ושתו מים מבאר מרים, ובגדים צמחו והתחדשו יחד עם גופם. וכאשר ניסים כאלו היו לבגדים שעליהם, ייתכן שגם בגדי עניים הפכו לבגדי פאר, אז כל פרוטה שקיבלו מקורח זה היה מיותר, ולכן ראשי העדה הביאו על עצמם את "ודי זהב" שחטאו בריבוי כסף, ולא למדו מוסר ממה שקרה בריבוי כסף שהיה לישראל בחטא העגל.

אבל זה לא רק זה, כי בכך הם עוררו מחדש את חטא העגל והוכיחו שנוח היה להם בריבוי הכסף שהושפע עליהם מבורא עולם, ולכן בכך הם הפילו את טענת הזכות של משה רבינו, שטען שעם ישראל נאלץ לקיים מצוות הבורא לקחת מהמצריים כסף וזהב, כי הסוף כאן – בחטא קורח ועדתו הוכיח על תחילתו – חטא העגל.

ובעצם דוגמא לזה ראיתי בספרי ברכה שמ"ט ששמעון ולוי קינאו והרגו את אנשי שכס על אשר טימאו את אחותם, וכתוב בספרי שלוי הוכיח שהקנאות שלו אז הייתה משורש טוב ולכן הם קינאו להרוג את החוטאים בחטא העגל, וקינאו להחזיר את העם שנסוגו אחור 7 או 8 מסעות אחרי פטירת אהרן, וגם פנחס הלוי קינא והרג את המדיינית.

אבל שמעון, התברר שקנאותו הייתה שלילית, כי נכדו זמרי ובני שבטו חטאו עם בנות מואב והמדיינית, והסוף הוכיח על תחילתו, אפילו אחרי כמה דורות,

ואולי נקבע כאן שמעשה בניס סימן יפה למעשה אבות, שמעשי בניס מוכיח על מעשי אבות.

וכל זה מחייב אותנו להיזהר במעשינו, אנחנו יכולים על ידי מעשה אחד בבת אחת לתקן מעשה תלוי ועומד מדורי דורות של אבות משפחתנו, וכן להיפך חלילה להרוס ולהכתים את זכר אבותינו לרעה לדורי דורות, ולכן התגבר כארי בעבור כבוד משפחתך והיזהר על עצמך ועל נפשך בכל מעשה וכל מעשיך יהיו שקולים ולשם שמים אמנן ואמן.

ודאי אדם שטרח ומסר נפשו למען משפחתו ולמען חתן את בנו, ובעת שהותו בחו"ל לא עצר עיניו מראות ברע, כי הניסיונות שם קשים מנשוא, וכאב לי מאוד ובכיתי בתוך ליבי עליו, כי המסירות נפש להיטלטל ולהתבזות אצל נדיבי עם,

במדרש ילמדנו מקיש ומשווה את "אלה הדברים" לסיום חומש במדבר - "אלה המצוות", לומר שהוכחת משה לעם ישראל לפני מותו היא כנגד כל המצוות. ובילקוט פתרון תורה, בכוח ההשוואה הנזכרת הביא את דברי רבי יוסי, שמי שמוכיח את חברו מעלה עליו הכתוב כאילו קיים את כל התורה כולה.

והנה בכמה מדרשים כתוב שנקט ש"אלה הדברים", מלשון דבורים, ובמדרש רבה כתוב שמה דבורה אינה מכה ועוקצת אלא בסוף מזנבה, כך דברי תורה אינם מכים אלא בסוף. ובמדרש רבה כתב יד כתוב שכשם שדבורה עוקצת ומיד מתה, כך משה עקץ במוסרו את עם ישראל ומיד הסתלק מהעולם.

ועוד כתוב באלשיך הקדוש שמה רבנו לא הזכיר חטאים כמו מי מריבה שהוא קשור לזה, כי הוא לא רצה להוכיח את עם ישראל במה שיש לו נגיעה.

ולאחר שראיתי דברים אלו, אני אומר לעצמי, רחוק אני מאוד מלהוכיח אחרים כי קשוט עצמך תחילה, ויש לי המון מה לתקן מאי ועד תי' כי אין בי שלמות ולצערי רק

כתב רש"י ש"חצרות" זה מוסר על מחלוקת קרח, "ודי זהב" זה על חטא העגל, שמרוב כסף שניתן להם עד שאמרו די, זה גרם להם לחטוא בעגל. ורבו המקשים על רש"י שהרי חטא העגל קדם לחטא המרגלים, ומדוע הוקדם חטא זה לחטא העגל?? ולמרות ש"בערבה" זה חטא בעל פעור, שהיה החטא האחרון, ולפי רש"י הוא כתוב תחילה, זה אפשר לתרץ שכתב קודם חטא שנגע להם - לדור זה דור הנכנסים לא"י.

ונראה לתרץ ששני החטאים אכן קשורים לכסף, שהרי איך קורח הצליח לשכנע 250 ראשי סנהדרין שיצאו וילחמו נגד משה רבינו, הרי כל כוחם הוא כוח התורה שהגיע ממנו, מתורת משה?? ואכן ראיתי בשם האדמו"ר מסטמאר, שקורח נתן להם במשך תקופה כסף ומתנות, והם לא חלמו לרגע שזה ישמש כשורד, כי קרח היה גדול בתורה ומחשובי העם בכל המובנים, וגם כמובן עשיר כקורח.

והנה לגבי חטא העגל משה רבינו האשים כביכול את ה' שכסף וזהב הרביתה להם לכן חטאו לך, שכביכול ה' גרר אותם לחטא זה, וכך אכן מופיע בתהילים, ובפרט שכתוב בגמרא עבודה זרה ד' שבחטא העגל רצו להראות דרך תשובה, וכל זה עזר עד חטא קורח, אבל כשחטאו ראשי העדה, 250 צדיקים גדולי ישראל לקחו שוב כסף מקורח, הרסו את כל הלימוד יושר שהיה לעם ישראל בחטא העגל.

וכל כך למה?? כי לדור המדבר לא היה חסר כלום!!! ואחרי שכבר בנו את המשכן כבר לא היה צורך בכסף, כי

וטהר לבנו - דברים

כל זה עבור המשפחה, ואילו עיקר העיקרים קדושת המשפחה, בשמירת העיניים בזה ליפול!!!! הרי זה מחריב את הבית מיסודו, והורס דורות ישרים חלילה, על כן נתחזק כולנו בכל מקום ובכל עת בכל מעשינו לתקן ולא לקלקל ולהחריב חלילה אלא לתקן ולקדש אמן ואמן.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

כ גם דתן ואבירים כשהתחצפו היה זה רק כאשר ראו את קורח ועדתו מתחצפים, או זמרי שהתחצף זה היה רק כאשר ראה שנפלו רבים מבני שבטו, אז תוך כדי המצב הנורא קם ועשה מעשה של חוצפה.

זה בעצם כלול במה שכתוב בפסוק מפורש שאת המוסר משה רבנו נתן רק "אחרי הכותו את סיחון ואת עוג מלך הבשן".

נדומה למה שפירש רש"י שלולי זה שהכה את סיחון ועוג, היו חצופים שהיו טוענים כי משה רבנו לא יכול להכניסם לארץ ישראל בגלל הקושי של סיחון ועוג, לכן הוא מחפש טענות עלינו שאנחנו לא ראויים לקבל את ארץ ישראל, אבל אחרי הכותו היה למשה את הכוח להוכיחם כראוי ללא חשש.

אלה הדברים - המשך

מתוך שנאה איומה, לכן בראותנו את גודל הניסיון וכפי שהציע לנו בלעם, פשוט התרחקנו ולא התקרבו אל בנות מדין.

אבל לאחר שקיבלו צעקות ממשה רבינו, זה עצמו חיזק אותם להרוג את בנות מדין, ושם הרחבנו בעניין.

וגם בני גד ובני ראובן כאשר משה צעק עליהם בצורה חריפה על שמסיתים הם את העם לא לעלות לארץ ישראל, והם לא הפסיקו את דבריו ואת מוסרו התקיף, אלא נתנו לו לסיים דבריו הארוכים בשלימות.

ויק לאחר מכן הם הסבירו את עצמם שהם בוודאי מתכוונים להילחם בארץ ישראל ככל שבטי ישראל, ובלל זאת משה רבינו לא התנצל בפניהם על צד שטעה ולא הבין את דבריהם, וגם לא התנצל על המילים "תרבות אנשים חטאים", אלא השאיר את הדיבורים הקשים על מקומם!!

ושימו לב!!! בני גד ובני ראובן לא העירו למשה על כך, ואף אדם מישראל לא פנה למשה שיתקן דבריו, כי המוסר של הצדיק אפילו על טעות שווה מאוד מאוד לחיזוק לדור ולדורות הבאים.

ולכן מכוח כל הסיבות הקודמות, בטח משה רבינו שלא יהיה אפילו אחד מישראל שיתחצף כנגדו ויפיל בליצנות את דברי תוכחתו, ואפילו לא יהיה אחד שיטען טענות הגונות כנגדו, אלא כולם בלי יוצא מן הכלל יקבלו דבריו בהכנעה מושלמת, כפי שאכן קרה הלכה למעשה.

ולכן כדאי לנו ללמוד מוסר, ולהתחזק מדברי הצדיקים למרות שלפעמים אנחנו רחוקים מדבריהם הקדושים, אבל כל מוסר מחזק אותנו ואת הדורות הבאים, שגם אם לא חטאנו באלו הדברים, אזי שנמשיך לא לחטוא בהם גם בעת ניסיון קשה כי כבר נהיה מוכנים כראוי מכוח המוסר ששמענו או למדנו, ובעזרת השם, נעלה ונתקדש אמן ואמן.

אלה הדברים

עוצמה של חיזוק עצום מאוד, כביכול תמונה גדולה יותר ופזל שלם שמחזק בעוצמה רבה מאוד את האדם.

כ זה גם כאן ברצף של סיכום הנפילות של עם ישראל בקצרה, האדם מתחזק כי הוא מקבל תמונה רחבה יותר על עוצמתו של היצר הרע במלחמתו להפיל אותנו בבאר שחת ולשאול תחתיות, כי זה לעומת זה ברא אלוקים.

כתב רש"י "אל כל ישראל" - אילו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרים: אתם הייתם שומעים מן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אילו היינו שם היינו משיבים אותו, לכך כנסם כולם ואמר להם הרי כולכם כאן כל מי שיש לו תשובה ישיב.

וקשה שהרי משה רבינו התייחס לחוצפנים שהיו בדורו שמסוגלים להתחצף ולענות דברים ולהתווכח, ולכן אסף את כולם שהחוצפן לא יגיד אם הייתי שומע הייתי עונה, ואיך אכן משה רבינו לקח את הסיכון, הרי החצופים יכלו להרוס את כל דברי המוסר שנתן???

וייתכן שהיות והרג את שני מלכי האמורי העצומים סיחון ועוג אזי כל ישראל ראו את כוחו הגדול של משה והכירו לו טובה על כך, ולא היה פנים לאיש לעמוד כנגדו בחוצפה!!!

אבל עדיין, יש קושי בדבר, שהרי המפרשים משבחים את עם ישראל ששמעו את המוסר ולא ענו כנגד משה, והיה להם מה לטעון נגד משה, שהרי משה רבינו הוכיח אותם גם על מה שהם לא חטאו, כי החוטאים שחטאו ברוב העבירות שהוכיחם משה כבר מתו, ואילו הם מקבלי המוסר היו דור חדש. **ו**לכן היה מקום לאחד מהם לקום ולהתווכח עם משה בעניין, ולטעון על שנותן להם מוסר על מה שהם לא חטאו???

ובלל יכול היה חצוף אחד לטעון שגם משה ואהרן ומרים נענשו, ואיך הוא נותן להם מוסר?? ומספיק ליצנות אחת שדוחה 100 תוכחות, אז מדוע משה לקח סיכון זה???

וייתכן שמשה רבינו ידע שיקבלו את תוכחתו, ולא יהיה חצוף שיעמוד כנגדו ויטען דברים אפילו אם יש צד או מקום להתווכח, א. כי זה היה לפני מותו. ב. כי פתח דבריו בעדינות ובדרך כבוד וברמז, ואז כשראו שפותח בכבודם אזי כולם החזירו לו כבוד. ג. שעם ישראל כבר הוכיחו למשה שהם חפצים במוסר שלו ולא התחצפו כנגדו אלא ראו בזה זכות לקבל מוסר ממשה רבינו, ולכן היה בטוח שאף אחד לא יתחצף כנגדו.

ועם ישראל הוכיח שהם מקבלים את המוסר של משה רבינו בהכנעה, בשני מצבים, וכפי שכתבתי בפרשת מטות, שמשה צעק על אנשי המלחמה הצדיקים, שלא הרגו את בנות מדין. ופנחס אמר למשה, עשינו כפי שפקדת עלינו, שצויתנו "לצרו" את מדין, ולשנוא ולהתרחק מהטומאה

אכן "אלה הדברים" דומה ל"אלה מסעי" שניהם מתחילים ב"אלה" וגם שניהם מסכמים בקצרה רצף של מסעות בפרשה הקודמת ורצף של חטאים בקצרה בתחילת הפרשה שלנו.

וכפי שכתבתי בפרשת מסעי, שרצף של סיפורי ניסים ואירועים מחזקים, אם מספרים את כולם כאחד זה יוצר

וטהר לבנו - דברים

ולכן אפילו שחלק מהדברים או רובם לא היה נוגע לדור הצעיר שנותר מהמתים במדבר בגלל חטאיהם, בכל זאת

סיכום החטאים בקצרה עזר לדור זה שילמדו מזה את עוצמתו של היצר הרע ותחבולותיו על כל סוגי בני האדם.

ללמדנו, שחשוב לנו לדעת על תחבולות היצר וחייבים לנו ללמוד מהצלחותיו בכדי לדעת להתגונן ממנו כראוי, וחייבים לנו לצרף כל מיני סיפורים קשים שאנחנו שומעים במשך תקופה על נפילות קשות של בני אדם מכל החוגים ומכל הרמות ולקבל מזה את התמונה הרחבה והפזל המושלם, וכמובן את המסקנה הברורה!!!! שהאינטרנט גורם נזקים איומים ונפילות מחרידות!!!! ולדעת שאין אפטרופוס לעריות, כי היצר הכה ומכה כל סוגי בני האדם מקטן עד גדול מפשוט עד חשוב!!!

ולכן חובה עלינו להישמע לדעת גדולי ישראל ולהתערותיהם נגד האינטרנט ונגד פרצות הדור!!!! כי בפניהם באים יותר סיפורים ויותר מקרים, גם לא כל מה שאנחנו יודעים, והם מבינים טוב יותר מאנו מה שורש המחלות ומה הפתרון הנכון והאמיתי!!!! כי אנחנו משוחזים ולא תמיד רוצים להגיע למסקנות שהרבנים קבעו אלא מטילים רפש שהכל החלטות עסקנים רודפי בצע כסף, אבל עם האמת חייבים להתמודד שהחלטות הרבנים היא האמת היחידה והנכונה ועלינו החובה להישמע בתמימות אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל וכל שכן כשאומרים לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל, ובעזרת השם נצליח לשרוד את הניסיון של הדור האחרון ונזכה בקרוב לקבל פני משיח צדקנו בקדושה אמן ואמן.

בין תפל ולבן וחצרת ודי זהב

בין פארן ובין תפל ולבן - אמר רבי יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן, ואמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. רש"י

ולפי זה מובן מדוע רש"י לא פירש בפשטות שאמרו על טעמו של המן שהיה תפל, כי זה בוודאי הם לא טעמו כי זה שקר מוחלט, כי **אדרבא טעמו היה להפליא**, ולכן רש"י פירש שאמרו שהמן לבן ותפלו עליו דברים רעים.

ואולי צדיקים אלו של דור דעה דור יוצאי מצרים, כשברכו ברכת המזון צר היה להם שהמן לבן וזה כל מזונם וחסר בו את החן שיש באוכל, ולכן התלוננו עליו ועל צבעו. **ויתכן** שטעותם בזה היא, שהיה להם להבין שאוכל זה הוא רוחני, בכדי להעלותם מגשמיות עולם הזה, וגם הם קיבלו המחשה על כך שהאוכל רוחני מאוד הוא, שהרי מאוכל זה לא היה להם צורך לברך אשר יצר.

אבל על טעות כזו לכאורה לא מגיע לעם ישראל להיענש בנחשים ארסיים, אבל יתכן שבגלל טענתם השנייה על המן שאמרו שנפשם קצה ממנו, זה מה שהוכיח שגם טענתם הראשונה הייתה לקויה באותו חיסרון שממנו נובעת הטענה השנייה, שהכל נבע מכפיות טובה ולכך עם ישראל נענשו על שניהם - על שני הטענות יחד גם **"על תפל וגם על לבן"**.

ומה הוא עומק טענתם השנייה??

כתב רש"י שקראו למן - "לחם הקלוקל" - לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל, אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעיים שלי, וכי יש ילוד אישה שמכניס ואינו מוציא.

למרות שטעמו בו כל טעם, בכל זאת **עצם הצבע הלבן הזכיר להם שוב ושוב, שעליהם להיות רוחניים יותר**, וזה הכעיס אותם עד כדי שנפשם קצה מלחם זה.

אבל הכל שקר והם טעו, כי אם כל ה 40 שנה כל אוכלי המן שמתו בעונשים על חטאיהם לא מתו ממיתה כזו שגופם התפוצץ, סימן שזה לא עובד כמו מי סוטה, ואכן גם הם עצמם נענשו בנחשים ארס חיצוני ולא בפיצוץ גופם.

והסיבה להבדל הוא, כי המן ניתן להם לכתחילה על ידי בורא עולם כפרנסה במדבר בארץ לא זרועה, ולכן בורא עולם לא השתמש בזה נגדם למרות קדושת המן שבקרבם, אבל באישה סוטה שעשתה מעשה והיא עצמה הכניסה את עצמה למצב זה, ולכן נמחק עבודה שם ה', לכן שם קדושת המים פועל וכשהגוף טמא הגוף מתפוצץ.

ונעצם הם לקחו מעלה ושבח, והפכו אותו לגנאי ולרע!!! כי הם לקחו את מעלת הצבע הלבן של המן שבא להזכיר להם להיות רוחניים, שהוא מזון של מלאכי השרת, ובבת אחת הפכוהו לגנאי שזה יתפוצץ להם בבטן!!!

בפשטות משמעות לשון רש"י משמע שעל המן היו להם 2 טענות, א. שהוא לבן, ב. שנפשנו קצה בלחם הקלוקל, (ודוחק לפרש שכוונתו שהיה להם טענות על המן הלבן). **ופלא עצום** הוא על דור דעה שיתלוננו על צבע לבן של המן ??? בפרט שהיה מונח על הארץ עטוף בשכבות טל, וכך יראו שהוא נקי ולא מלוכלך מהאדמה, אז מה פשר תלונתם זו??

והנה בברכת המזון אנחנו מודים לבורא יתברך **"הזן את עולמו כולו בטובו בחן בחסד וברחמים"**, וראיתי שמסבירים את המושג **"בחן"** בהסבר פשוט ונחמד, שריבונו של עולם יכול היה לתת לנו מזון שיהיה באותו צבע ואותו צורה, דוגמא כמו קרש ארוך שבהתחלה זה לחם בהמשך זה בשר ובצד השני זה פרי, **אבל זה היה בלי חן**, כי חלק מהגירוי לאוכל זה צורתו וצבעו וצורת הגשתו כידוע לכל אדם גם מי שלא מבין באוכל!!!

והיות ובמן טעמו את כל סוגי המאכלים כמעט, לכן קשה היה להם שצבעו היה לבן. נכון שכתוב שיכלו לטגנו ולבשלו ולאפותו, אבל עדיין בפשטות הצבע הלבן שלט בו, רק הטעם השתנה ואולי גם צורתו כאמור.

וכפי שכתבתי בפרשת חוקת, שעם ישראל לקחו את מעלת המן שנבלע בעצמות - מזון של מלאכי השרת, שאין צורך להוציא, הכי נקי ומכובד בעולם, שהרי פרעה התגאה שהוא לא צריך ללכת לשירותים, ואת המעלה העצומה הזו בבת אחת הפכו לגנאי שזה יתפוצץ להם בבטן!!! וכי כל המתים במשך 40 שנה בתשעה באב מתו מתוך פיצוץ??? עדת קרח מותו בפיצוץ??? רק אישה סוטה מתה בפיצוץ!!!! וכי הם שתו מי המרים???

ויתכן שבדיוק מזה חששו עם ישראל, הם ידעו שזה לחם אבירים, לחם שמלאכי השרת ניזונים ממנו, וזה שאינו יוצא מהגוף זה מחמת קדושתו ומעלתו, ובכל אופן הם חששו שמא הקדושה של המן תהיה כמי סוטה שבמים יש קדושת שם ה', ולכן אם גופם קדוש זה פועל לטובה ולברכה, אבל אם יחטאו ויטמאו אזי גופם יתפוצץ, כי גופם לא יוכל לסבול את קדושת המן שבקרבם.

לבן חששו ונפשם קצה מהמן, כי לא רצו לחם רוחני, ולא רצו לאכול אוכל כמו מלאכי השרת ולהיות מחויבים עד כדי איום תמידי על חייהם, וכל פעם שאכלו את המן

וטהר לבנו - דברים

ללמדנו, שבורא עולם כשמשפיע עלינו קדושה מטובה, שזה יהיה חלק מאתנו וחלק מגופנו, הוא מגן עלינו שזה יהיה לברכה ולא לקללה, כמו שהמצה ויין של קידוש והבדלה ושאר אכילות המצוות שנהפכים לחלק מהגוף שלנו, לא משמשים להזיק לנו בעת טומאתנו, וגם לא חסרים לבורא עולם דרכים להעמיד אותנו על מקומנו, והעיקר שלא נחשוב לרגע לא לקדש את עצמינו מחשש שנתפוצץ ברגע של טומאה, כי זוהי עצת היצר, אלא אנחנו נשקיע כל כולנו בקדושה מושלמת, ושגופינו יהיה ספוג בקדושה, וכמה שנהיה יותר קדושים כך ניפול פחות ונהיה טמאים פחות, והבא להיטהר מסייעים בידו, אמן ואמן.

כמו כן אסור לנו להפוך את התזכורת להיות טובים יותר ולהפוך את זה למושג של שנהא, וכוונתי לא לשנוא את המשגיח בישיבה שדורש ומעורר לשלימות, ולא לשנוא ספרי מוסר ושיחות חיזוק שמזכירים לנו להתחזק, אלא אדרבה עלינו לפחות לרצות להשתפר וכל דבר שמעורר אותנו חייבים אנו לשמוח בו מאוד, ובעזרת ה' יתברך נצליח להתעלות אמן ואמן.

ודי זהב

דבי רבי ינאי כן אמר משה לפני הקב"ה: רב"ש בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, ברכות לב'.

זהב מיותר לעשות עגל זהב, אבל מצדם רצו עוד זהב ולכן התעכבו בים סוף בביזת הים. **אבל** עדיין קשה שכתוב **שיבלו שפתותינו מלומר די, ולא רק מציאות של שפע!!!**

ונראה שעם ישראל באו לתקן מה שחטאו - שרצו ולקחו בביזת הים כסף וזהב יותר מכדי צורכם, עד כדי שמשה רבינו נאלץ לתלוש אותם, ותיקנו באופן שיהיה מידה כנגד מידה, שהם תרמו למשכן עד שאמרו הממונים לקבל תרומות המשכן די, כמו שכתוב **"והמלאכה הייתה דים והותר"**, והרי מידה טובה מרובה.

ולכן כתוב בנביא מלאכי פ"ג שמי שיתרום מעשרות אזי הוא יקבל חזרה ברכה עד בלי די, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די, כי במעשר והתרומה שנותן כראוי הוא מעורר את מה שנתנו ישראל תרומת המשכן, ואז הוא **יקבל במידה טובה ומעל דרך הטבע האנושי**, שהטבע האנושי אינו מסתפק במה שיש לו ואין לו שובע, ואילו לו יהיה סיפוק במה שקיבל ויאמר די!!!

וגם יותר ממה שנתנו ישראל למשכן - הוא המעשר - יקבל, שישראל תרמו למשכן עד **שהגבאים אמרו די אחד**, ואילו הוא יקבל ברכה עד שיבלו שפתותיו מלומר די - מספר רב מאוד של אמירת **"די"**, במידה טובה ישועה ורחמים אמן. **אגב** למרות שעם ישראל תרם למשכן לתקן חטא העגל שחטאו בו, מכל מקום בורא עולם החשיב זאת כנדבה.

ונלמד מזה, עד כמה כדאי לנו לעורר זכות עלינו, על ידי שנתקן את חטאינו במידה כנגד מידה, בתשובת המשקל, שבאותו עניין שחטאנו אזי באותו עניין גם נתקנו, ועל ידי זה יושפע עלינו שפע רב, וברכה עד בלי די אמן ואמן.

אלה הדברים - הוכיחם בקצרה ובדרך רמז

הבין שההוכחה היא מתוך כבוד ולא מתוך התנשאות וכעס, ולכן הם הקשיבו לכל המוסר המפורט בהרחבה שהגיע לאחר הפתיחה העדינה והמכובדת.

וכן נהג יהושע בן נון יהושע פרק ז' כשדרש מעכן להודות שהוא זה שמעל בחרם למרות שבגללו מתו יהודים בעי והיה חילול השם נורא, בא אליו יהושע ואמר לו: **"בניי!!! שים "נא" כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה, והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני.**

ואכן לא ההגרלה שעשה על פי ה' עזרה שעכן יודה על האמת, וגם לא זה שראה ששבטו - שבט יהודה רוצים להילחם ולשפוך דם יהודים למען ניקוי שמו, מה שעזר היה: **"בניי" וגם "נא" פעמיים!!!** לשון רכה תשבר עצם!!! רק הדיבור המכובד זה גרם לו להקשיב לדברי יהושע!!!

ללמדנו, כמה עלינו לכבד אחרים בנתינת המוסר, לא לרסק אותו ולהשפיל אותו!!! כי אז הוא ננעל לחלוטין ולא מקשיב לך, ואדרבא הוא שונא אותך ועוין אותך על מה שאתה מטיף לו מוסר!!! וכלל זה, זה לא רק כלפי אחרים אלא גם כלפי עצמנו, אל תשפיל את עצמך לגמרי, תרגיש שאתה שווה ועליך להתעלות, כי אם אתה אפס או מינוס אתה כבר תתיאש מעצמך ותגידי אין לי כבר סיכוי לתקן ולחזור!!! ובעזרת השם אכן נכבד את עצמנו ונתנקה ונחזור להיות בני מלכים הגונים וראויים!!!

הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד התפלל על כך, שהרי אמרו חז"ל **"אין אדם מת וחצי תאוותו בידו"**, ויש לו מנה רוצה מאתיים, אז איך כאן הגיעו למצב שאמרו **"די לזהב"!!!!**

ותידוץ הגאון הקדוש, שלפני חטא העגל לא הייתה להם תאוה כה גדולה לכסף ולכן כלל זה לא חל עליהם, ואז יכלו לומר די לכסף!!!

ואולי אפשר להוסיף, שכתוב במלאכי **"ויוסיף עליכם ברכה עד בלי די"**, ובגמרא תענית ט' אמר רמי בר חמא **עד שיבלו שפתותיכם מלומר די**, וגם שם אפשר לשאול את שאלת **הקובץ שיעורים**, וכי איך שייך לומר די על כסף???

אלא ייתכן שהברכה תהיה שנחזור לקדושה שהייתה **לעם ישראל קודם חטא העגל**, שנוכל להגיד די, ולא פעם אחת אלא יבלו שפתותינו מלומר די!!!!

ועדיין קשים הדברים, שהרי כתוב **במדרש בפרשת בשלח** שלאחר קריעת ים סוף היו היהודים שקועים בביזת הים, עד שמשה בכוח היה חייב כביכול לתלוש אותם מביזת הים, והרי אז הם היו לפני חטא העגל???

ומכוח קושיה זו היה מקום לומר, שבאמת לא היהודים אמרו **"די לזהב"**, אלא כך הייתה המציאות, שבורא עולם נתן להם יותר זהב ממה שהיו צריכים, עובדה שהיה להם

כתב רש"י שמשה רבינו לא רצה לביישם לכן הוכיחם בקצרה וברמזים. **ונשאלת השאלה** וכי מה התועלת שמשה הוכיחם בקצרה וברמז הרי מיד בהמשך משה רבינו מפרט את כל החטאים באופן ברור ובאריכות ובהרחבה, ומה אם כן הרווח שהתחיל בקצרה וברמזים???

והתשובה פשוטה היא, שהרי **זרכם של מחנכים** כאשר יש צורך לדבר עם הורי תלמיד על ההתנהגות הקלוקלת של בנם, השיטה הטובה היא להתחיל את השיחה בטוב ולשבח את הילד, וכך ההורים קשובים לדברי המחנך, **וממילא** גם דברי הגנאי הקשים על הילד מתקבלים באופן טוב יותר אצל ההורים והם זורמים באופן קשוב וחיובי עם דברי המחנך, וכל זה בגלל שהדיבור בהתחלה היה נעים וטוב.

ולכן היות ומשה התחיל את דברי המוסר בכבוד לעם ישראל, שהרי פתח ברמזים ולא במפורש, לכן עם ישראל

וטהר לבנו - דברים

אלה הדברים - בערבה מול סוף

ישוב אם כל החיזוק זה ללימוד ושמירה מפני העתיד, אם כן שמשה יזכיר גם את מי מריבה ועוד, שיהיה גם מזה חיזוק לעתיד???

לכן נראה, שהיות ומשה נתן מוסר לכל עם ישראל, **לכן** היה חייב לתת מוסר רק בדברים שאין לו בהם שום נגיעה ושייכות פסולה או שלילית אפילו בבחינה דקה, ולכן משה הצניע חלק מהמקומות, כי יש אנשים מתוך כלל ישראל שלא יקבלו מוסר רק ממושלים בעניין.

וכל זה כשדיבר לכל כלל ישראל, אבל כשמדברים עם מי שחפץ במוסר ורוצה לקבל ולהתחזק, אזי אדרבה ואדרבה רצונו לקבל מוסר גם מאדם שנפל וקם ותיקן ומתקן, שילמדנו מניסיונו איך יוצאים ועולים מעמק הבכא, לדרך המלך, (ואולי קצת ראייה לדבר מיונתן בן גרשום שבסוף ימיו חיזק יהודים ולא חשש שחלק מימיו הקודמים היה כהן לע"ז).

האלשי"ך הקדוש כתב שמשה רבינו השמיט חטאים הקשורים גם אליו, כמו מי מריבה, בכדי שלא יטענו נגדו.

וקצת קשה שיזכיר, ואם אחד יטען כנגדו שגם הוא נכשל או נגוע בעניין, ישיב לו משה אכן הוא נכשל ואכן קיבל על זה עונש כואב עד למאוד, וממילא הוא כביכול כבר נקי מעניין זה.

אבל אם כך, גם עם ישראל יטענו כנגדו: אכן חטאנו וכבר נענשנו על כך, ואם כן החטא כמחוק הוא, ולמה הזכירם משה בכל זאת, לכן שתק משה מחטאים אלו ולא הזכירם, אבל בכל זאת מדוע הוכיחם על מה שכבר נענשו???

אלא משה נתן חיזוק ומוסר למכאן ולהבא להתחזקות לעתיד, ולכן גם אם כבר נענשו על חטאייהם, עדיין יש מקום להתחזק מהדברים לתקופה העתידית.

ולכן גם אני כותב דברי חיזוק, במטרה להתחזק בעצמי, ולעלות בעצמי מעמק הבכא לדרך המלך, ואדרבה אם ביחד יצטרפו עוד יהודים החפצים לעלות ולהתעלות וללמוד איש מחברו איך להתעלות מה נעים ומה טוב חלקינו, כי טובים השניים מן האחד, אבל בוודאי איני כדאי וראוי כל עיקר להטיף מוסר ליהודים כי יש לי הרבה מה לתקן ורבו מכאובי.

וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם עד חרמה

ונראה שאפשר להוסיף, שלמרות שהמעפילים התכוונו לשם שמים לתקן את חטא המרגלים, אבל היות והם עשו זאת במפורש כנגד רשותו של משה רבינו לכן הם נענשו ומתו, ומותם היה כביכול לשווא, וזה כמות דבורה, שכשם שדבורה עוקצת ואין לה מזה תועלת כי היא מתה מיד, כך אין תועלת במה שהמעפילים מתו, כי זה היה לשווא.

המעפילים מתו כמכת דבורים, דהיינו שגם האמורים מתו כמו דבורה שעוקצת ומתה בעצמה. ומקשה הגרי"ז שאם כן לפחות הייתה נקמה באמורי, ואילו בפסוק משמע שזה חלק מהעונש של המעפילים?? ומתרץ הגרי"ז שאדרבה זה מוכיח על השנאה העצומה של האמורי כלפי ישראל שלא היה אכפת להם למות.

וגם אנו למה לנו ליגע לריק ולמה נלד לבהלה?? כמה עצוב לי לראות אנשים יגעים בתורה ובמצוות במסירות נפש מתוך עמל וחיי צער ועוני, אבל חותכים לעצמם כל סיכוי לחיי נצח כי לזהגים ומדברים סרה ולשון הרע ושם רע על צדיקים, ותשובתם בצידים עליו מותר לדבר כי הוא לא צדיק אלא להיפך, ההוא צורר היהדות!!! ולכן נלך בדרך התורה כדרך שהתוו לנו רבותינו, ונשמור על פינו ולשונונו מדבר רע, ונזכה לחיים טובים בזה ובבא אמן ואמן.

ואמר אלכם בעת ההוא לא אוכל לבדי שאת אתכם

אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגיז את השליו לא היה יכול לדונם, אלא כך אמר להם, ה' אלוהיכם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דייניכם, נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים. רש"י

ויכתו שמשו ביקש "איש אשר רוח בו", שתהיה לו סייעתא דשמיא להבין כל נפש ונפש, ואכן ליהושע בן נון באופן כללי לא היה לו במשך כל שנות מנהיגותו בעיה של משמעת, כי רבו משה התפלל עליו חזק וזכה לסייעתא דשמיא מיוחדת בהנהגת העם.

ולכן רש"י פירש את הפסוק בדרך שונה מהפשט הנראה, כי בוודאי למשה שהיה לו כוח לעשות ניסים גדולים ונפלאות שאין כדוגמתם, ודאי יש לו סייעתא דשמיא במשמעת בעם. **והוכיח** משלמה המלך, שגם לו היה קושי בהנהגת העם אבל מסיבה אחרת, שכשיש טעות בדין הדיין נענש על זה, כי יותר קל שיהיה טעות בדין, מאשר שלא ייצליח במשמעת בהנהגת העם.

וצריך עיון, למה אי אפשר להסביר שנכון למשה רבינו קל לעשות ניסים גדולים מאוד, ובכל זאת יש לו קושי במשמעת על עם ישראל, כי יש להם בחירה בין טוב ורע, ולכן יש קושי לשאת אותם לבדו!!! **והרי** כך ביקש משה מה' שהמנהיג אחריו יהיה "איש על העדה אשר רוח בו" וכפירוש רש"י שידע ללכת לפי כל רוח שכל אדם ואדם, ולמה רש"י פירש אחרת ולא כפשוטו???

ומכאן ראייה ברורה, שגם משמעת אצל יהודים, זה סייעתא דשמיא!!!! **אבל** יש גם דרך הטבע. לכן יתכן שמשו ביקש איש על העדה, שיש לו זאת בדרך הטבע, אבל בכל זאת העיקר במשמעת אצל יהודים, זה סייעתא דשמיא, כפי שבמבקשים בתפילה שיהיו דברי נשמעים, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם.

אז קדימה נתפלל לבורא עולם שנקבל סייעתא דשמיא לחן וחסד ורחמים, שיהיה לנו משמעת בקלות כלפי אחרים, ולא רק!!! אלא שנצליח שיהיה לנו משמעת גם על עצמינו!!! שבכל מקום שיש ניסיונות שנצליח לעמוד בניסיונות, ולמרות שזה בחירה, כבר ראינו שבמשמעת יש הרבה צורך בסייעתא דשמיא, כי אם משמעת על אחרים ראינו שעוזר הסייעתא דשמיא למרות שיש לאחרים בחירה, גם עליך עצמך כן הדבר, אז נפיל תחנונו באמת בתפילה, ונתחזק באמת, וכך נצליח בעזרת השם לא ליפול בניסיונות קשים מאוד וגם לעמוד בניסיונות הבאים בכבוד ובהצלחה אמן ואמן.

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם - המשך

"טרחכם" - מלמד שהיו ישראל טרחנים, היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר: יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא: "ומשאכם" - מלמד שהיו אפיקורסים, הקדים משה לצאת, אמרו: מה ראה בן עמרם לצאת שמא אינו

וטהר לבנו דברים

שפוי בתוך ביתו, איחר לצאת, אמרו: מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים? יושב ויועץ עליכם עצות רעות, וחושב עליכם מחשבות (ס"א מצות וחשבונות)!! "וריבכם" - מלמד שהיו רוגנים. רש"י

וינתכן שבגלל כל מה שרש"י כתב על "טרחכם ומשאכם וריבכם" זה לא גורם לבעיות במשמעת של משה רבינו, אלא זה גורם קושי לפסוק דין בלי טעויות, כי כמו ששוחד גורם שהחכם יעוות את הדין לטובת מי שנתן לו את השוחד, אפילו שהוא לא רוצה בכך, כך התנהגות רעה הזאת של אנשים בעם ישראל זה כשוחד הפוך לפסוק לרעת זה שמתנהג בצורה רעה כל כך אפילו בלי רצון, ולכן צריכים כמה דיינים שיתחלקו בעונש של הטעות בדין, או שבצירוף כמה דיינים ביחד, הדין יצא בלי טעויות למרות השוחד ההפוך, או שהעונש יתחלק לכמה.

לכאורה דברי רש"י כאן סותרים את דבריו בדיבור הקודם שאין למשה רבינו קושי במשמעת העם, וכאן מפרש ומפרט רש"י כמה קושי היה למשה בהנהגת העם, ונראים כבעיות של משמעת, לכאורה??? והרי רש"י קודם מפרש שהקושי למשה היה רק בטעויות בדין כפי ששלמה החכם מכל האדם פחד רק מקושי בדין - שלא תהיינה לו טעויות!!!

ואגב יש לתמוה מדוע אכן החכם מכל האדם חשש שתהיינה לו טעויות בדין, הרי הוא החכם מכל האדם!!!

ונלמד מזה, כמה דברים יכולים להפריע לנו לעשות נכון מה שאנחנו חייבים לעשות בעבודת הבורא, כמה אנחנו מושפעים גם לרעה מחברה רעה ומזיקה, שלא רק צוחקים עלינו, אלא גם בלי רצון שלנו הם מפריעים לנו באמת, כמו שזה יכול להיות גורם לטעות לדין, אפילו למשה רבינו!!! ואפילו לחכם מכל האדם, שלמה המלך!!! לכן נתרחק בכל כוחנו מחברים לא טובים, ונהיה קרובים רק לחברים צדיקים ויראי שמים, ולא יבוש מן המלעיגים עליו, אבל שישתדל לא להיות קרוב למלעיגים עליו, כי זה משפיע לרעה גם בלי רצון.

הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר, רב לכם שבת בהר הזה

באר את התורה - בשבעים לשון פירשה להם. רש"י

לו בורא עולם שאהרן ידבר במקומו, ולכן כשאהרן נפטר ממילא ההסדר הקודם נעצר ועל כן משה התרפא והתחיל לדבר מכוחו. **ועד** עכשיו כביכול דיבורו של ה' יצא מתוך פיו באופן מושלם שהוא כבר משתמע לעי פנים, אבל עכשיו שמשה דיבר מעצמו, היה לו צורך לבאר את התורה בעי פנים, ולהכין את עם ישראל לכל מקומות גלותם, בכל עי לשון בכל עי אומות.

ואכן משה מלבד שביאר ב70 לשון הוא גם הסביר לישראל גם בלי שידעו את ה70 לשון, ולכן כתוב **הואיל** כי יותר קשה לפרש את העי פנים בלשון הקודש כאשר בעיקרון כל פנים בנוי ללשון אחרת ומדינה אחרת, אבל משה רצה להעביר לישראל בשלימות כנתינת ה', לכן התאמץ בעניין, וזאת מלבד שכתב את התורה ב70 לשון על האבנים.

ונסיים בדברי הש"ך על התורה, שמבאר את הפסוק "באר את התורה הזאת לאמר" - **לאמר להם לישראל, שכל מי שיכול לעשות ביאור על התורה יעשה**", שכולם קיבלו בסיני, כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כ"ב, א') אפילו מה שתלמיד ותיק אומר בפני רבו הכל קיבלו בסיני, אם כן, אם יעשה ביאור על התורה אינו שלו אלא כפי מה שקיבלה נשמתו והכל הלכה למשה מסיני.

צריך ביאור, מה העניין לכתוב רק כאן בפעם הראשונה לאחר 40 שנות מדבר וקודם פטירתו של משה רבינו את העניין של לימוד התורה ב70 לשון??? **ובפשטות** התשובה שאכן רק אז בסוף ימיו בערבות מואב פירש משה את התורה בשבעים לשון, ושוב נשאלת השאלה למה רק אז ראה צורך לפרש בשבעים לשון???

וגם משמע שלמרות שאת פירוש בשבעים לשון משה נתן להם רק בשנת ה40 בערבות מואב, בכל זאת נראה שיש לזה קשר שיש לזה קשר עם פסוק ההמשך "רב לכם שבת בהר", שנאמר להם בשנה השנייה לצאתם ממצרים שאז נצטוו לעזוב את הר סיני. **ולכאורה** מה עניין 70 לשון לזמן שפרשו מסיני?? הרי עברו מאז 38 שנה!!! **וגם** האם עם ישראל הבין 70 לשון???

ונראה לבאר, שה70 לשון מקביל למושג 70 פנים לתורה, שיתכן שעל כל לשון יש כיוון חשיבה שונה בתורה, לכן כשנצטוו לעזוב את הר סיני ולעבור לארצות אחרות ממילא עליהם לקבל עוד צורות ופנים של לימוד תורה.

והנה אחרי פטירת אהרן התרפאה לשונו של משה, כי בתחילת נבואת משה כשאמר שהוא כבוד לשון ומגמגם ענה

זזה גם מלמד אותנו, שצריך ללמוד וללמד בשלימות ובהתחדשות ובכמה פנים למרות הקושי כי כך נקנה לכל התלמידים חיבור לתורה הקדושה, ולמרות שזה מצריך לעיתים רבות מסירות נפש, ואם נלמד ונלמד כך כראוי נזכה שתהא התורה חרותה בנו ובבנינו ובתלמידינו ונהיה דבוקים בתורה בשמחה אמן ואמן.

אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה

שהם הכניסו את הרהורי העבירה לתוך מחנה ישראל, ואילו מואב החטיאו את עם ישראל רק מחוץ למחנה???

אבל מכל מקום עדיין למואב יש צד אשמה גדולה יותר, כי הם הראשונים שהתחילו להחטיא את עם ישראל בזנות, כמו שכתוב על עמלק "ראשית גוים עמלק" שהם הראשונים שקיררו את האמבטיה, ולכן החשבון הרע למחות את זכר עמלק קיים מדור לדור.

ולפי זה מובן מה שענה הקדוש ברוך הוא למשה רבינו, אם מתייחסים לכל צד שקיים, אם כן עליך גם להתייחס לצד שממואב יצאו שתי צדיקות, שיש צד גדול ששווה להמתין עם הנקמה במואב בכדי שזוכה בצדיקות אלו, ורק לאחר מכן לנקום במואב כמגיע וכראוי להם.

הגמרא ב"ק ל"ח שואלת וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות??? אלא נשא משה ק"ו ואמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן!!!

אמר לו הקדוש ברוך הוא, לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המואביה ונעמה העמונית.

ולכאורה יש פירכא לקל וחומר, שהרי המדינים גרועים יותר בכך שהם הכניסו את הטומאה לתוך המחנה פנימה, וכפי שהבאנו בפרשת פנחס מה שדרשו המפרשים "כי צריים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור"

וטהר לבנו דברים

ללמדנו שפתיחת שער והתחלה גרועה היא יותר, ולכן אם אתה בעצמך השארת פתחים ליצר הרע, גם אם הנפילות שבאו לאחר מכן היו בדרגת אונס גמור, בכל זאת האשמה בך!!! כי אתה פשעת ואתה התחלת את הקלקול הגדול בכך שהשארת פתח פתוח ולא נעלת כראוי בפני היצר הרע!! וזכור כי לפתח חטאת רובץ!!! לכן לעולם אל תשאיר פתח פתוח ליצר הרע!!

אל תצר את מואב – שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן - המשך

ולא מובן איזה עצה נתן להם – "שלא ילחמו כי קודם ה 60 ריבוא לא ניצחו", וכי איזו מלחמה הייתה בין כל עם ישראל נגד מדין, שעם ישראל כשל במלחמה ההיא???

אלא וודאי בלעם התכוון למלחמת היצר, שעם ישראל כולו קודם כשל בבנות מואב, אז כל שכן טען שללוחמים שאין להם את הכוח של 60 ריבוא וודאי יכשלו. **ולכן** נתן להם עצה, שחבל שינסו לכפות את יצרם הרע כי ממילא הם יכשלו, אז כבר עכשיו תכף ומיד יעשו כטוב בעיניהם ויעשו חטאים רח"ל.

ומאחר וראינו שכך ניגש בלעם למלחמה, וזו הייתה המלחמה של מואב ומדיין לטמאות את עם ישראל, אז המלחמה בעיקרון לא הייתה מלחמת דמים, אלא הייתה מלחמת היצר.

ולכן במלחמה רוחנית, מלבד הנקמה הגופנית שהרגו במדיין הייתה מטרה נוספת, שהרי היות והעיקר הוא המלחמה הרוחנית, לכן הנקמה הגדולה ביותר במואב הייתה להוציא מהם את הרוחניות הגדולה, ההיפך ממה שהם רצו לטמאות!!! בבחינת ומלאך רע בעל כורחו יענה אמן, כי ממנו יצא הטוב!!! **ודוד המלך שיצא ממואב, זו הנקמה הרוחנית הגדולה ביותר שעם ישראל נקם במואב שטימאו את ישראל.**

ועל נקמה רוחנית ועל מלחמת היצר כן לומדים לפעול מקל וחומר, כי במלחמת היצר זה מלחמה קיומית ונצחית שחייבים לנצח את היצר בכל הכלים ובכל הזדמנויות, ומכל לימוד נלמד איך לנצח את היצר, ואיך להילחם בו, עד כדי כך שאפילו נלמד מהיצר איך להילחם בו, כמו שכתוב "מאויבי תחכמיני", שאפשר הרבה ללמוד מהיצר הרע ומדרכי פעולותיו איך אנחנו נשקיע בעבודת ה'..

ולכן גם אנחנו ננקום ביצרנו הרע הנלחם בנו עד חורמה להשמידנו מארץ החיים, נשתמש בכל כליו ככתוב מאויבי תחכמיני, ובאותם כוחות שהוא בא נגדנו נגזול ממנו את החנית כביכול ונלחם בו, וזה כעין תשובת המשקל, וכמובן הכל לפי הכוונת גדולי ישראל ולא על דעת עצמנו, כי לפעמים בעצם ההתעסקות בכליו של היצר כבר נופלים ובמקום לפעול טוב נגררים לרע רח"ל, ובורא עולם ברחמי יראה ברצוננו העז להילחם ביצרנו, וייתן עוז ותעצמות לעם ונזכה במהרה לבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן ואמן.

ה' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים

כפול 2 זה 2048, ועד כאן הכפלנו רק 10 פעם, וכבר זה יותר מ-600 אלף כפול 1000, ומכאן זה יטפס לתוצאות גבוהות ביותר!!!

ואם כן יש לתמוה!!! למה טענו היהודים למשה רבינו אתה נותן קצבה לברכתנו, הרי גם בברכת משה יש מספר בלתי נתפס בשכל האנושי!!!! ומה פשר טענתם???

ונראה לתרץ בדרך אפשר, כפי דברי ריש לקיש בגמרא **בבא בתרא** ז' על הפסוק "אספרם מחול ירבון", ושואל ריש לקיש 'אספרם' את מי?? אם נאמר שהצדיקים הם יותר מהחולות, הרי כל עם ישראל כתוב בו "כחול אשר על שפת הים", צדיקים עצמם מחול של כל העולם הם ירבון!!

אלא כוונת הפסוק היא: "אספרם" - למעשיהם של צדיקים, ומעשיהם של צדיקים אכן "מחול ירבון" יותר מכל החולות הקיימים בעולם.

המשנה למלך בפרשת דרכים שואל בשם חכמי אשכנז, וכי ממתי מתעניינים ב-2 צדיקות שיצאו מעם המחויב מיתה, שהרי הם גרמו להרג 24 אלף מישראל!!? וכי מחוייבי מיתות בית דין לא נהרגים בגלל שעתידיים לצאת מהם אחרי דורות ילדים צדיקים??? **וחכמי אשכנז** ענו, שבשביל מלכות בית דוד התורה חידשה כאן שימתינו ולא יהרגו מיד!!!

והנה המשנה למלך מקשה על הגמרא הנזכרת ב"ק ל"ה, שמשה חשב להרוג את מואב מק"ו ממדין, הרי יש כלל שאין עונשין מן הדין?? שלמרות שיש קל וחומר ממדיין בכל זאת אין הורגים את מואב מכוח קל וחומר??? וקשה איך חשב משה רבינו מכוח קל וחומר להרוג את מואב??? **ולכן** חידש שכן נח כן נענש מן הדין, כי רק אצל ישראל יש את הכלל הזה!!!

אבל עדיין יש לתמוה, אם הסברה שאין עונשין מן הדין זה בגלל שאולי מגיע לחמור יותר עונש גדול יותר – מהרש"א בסנהדרין ס"ד, אם כן מה הבדל בזה, ומה מקום יש לחלק בזה בין יהודים לבן נח??

ומתרץ מרן ראש הישיבה זצ"ל שבמלחמה לא קיים הכלל שאין עונשין מן הדין, וגם בזה צ"ע לכאורה, וכי איזה מלחמה יש כאן?? הרי נקמה יש כאן ולא מלחמה?? וגם מה הסברה לחלק שבמלחמה אין את הכלל של "אין עונשין מן הדין"??

ונראה לבאר כל העניין על פי רש"י בפרשת מטות, שכתב שבלעם הרשע בא וצחק על אותם 12 אלף שבאו למלחמה על מדיין, ונתן להם עצה רעה, ואמר להם אם כשהייתם ששים ריבוא לא הצלחתם להם, עכשיו בייב אלף אתם באים להילחם, לכן לא קפחוהו ושילמו לו בכך שהרגו אותו בחרב.

ולכן גם אנחנו ננקום ביצרנו הרע הנלחם בנו עד חורמה להשמידנו מארץ החיים, נשתמש בכל כליו ככתוב מאויבי תחכמיני, ובאותם כוחות שהוא בא נגדנו נגזול ממנו את החנית כביכול ונלחם בו, וזה כעין תשובת המשקל, וכמובן הכל לפי הכוונת גדולי ישראל ולא על דעת עצמנו, כי לפעמים בעצם ההתעסקות בכליו של היצר כבר נופלים ובמקום לפעול טוב נגררים לרע רח"ל, ובורא עולם ברחמי יראה ברצוננו העז להילחם ביצרנו, וייתן עוז ותעצמות לעם ונזכה במהרה לבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן ואמן.

כתב רש"י, אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתנו?? הרי כבר הבטיח הקב"ה לאברהם "אשר אם יוכל איש למנות!!!" אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דיבר לכם.

והנה במדרש רבה כתוב דבר חידוש, שאמר רבי אליעזר בן יעקב: בברכתו של משה יש בה מסוף העולם עד סופו, כי לא כתוב ככם אלף פעם, שזה 600 אלף כפול 1000, אלא כתוב "ככם אלף פעמים", דהיינו כל הכפלה תכפיל שוב, ככה תכפיל את התוצאה 1000 פעם, ולכן זה מספר עצום מאוד.

לדוגמא 2 כפול 1000 שווה 2000, אבל 2 להכפיל כל תוצאה ככה לעשות אלף פעמים יוצא מספר עצום ביותר, כי 2 כפול 2 זה 4, 4 כפול 2 זה 8, 8 כפול 2 זה 16, 16 כפול 2 זה 32, 32 כפול 2 זה 64, 64 כפול 2 זה 128, 128 כפול 2 זה 256, 256 כפול 2 זה 512, 512 כפול 2 זה 1024, 1024 כפול 2 זה 2048.

וטהר לבנו דברים

מעשיהם הטובים של הצדיקים המגנים עלינו ועל זרעינו ובזכותם נראה אור ונזכה בקרוב לגאולה השלימה אמן.

וייתכן שמעשיהם של צדיקים הוא מחול ירבון, אבל בברכת השם הוא יהיה "אשר לא יספר – אין סופי", ואולי זה גם תלוי במעשי אנשי הדור, ובעצם מפורש כן בגמרא ביומא כ"ב, שרבי יונתן מתרץ שהפסוק "אשר לא ימד ולא יספר" מתקיים רק כאשר עם ישראל עושים רצון הבורא.

ולכן גם כאן עם ישראל נלחם שמעשיהם של הצדיקים יהיו כברכת הבורא יתברך שברכם "אשר לא יספר", והרי גם אלף פעמים ששים ריבוא יש כאן הגדרה של מספר, למרות שזה מספר שהוא עצום בגודלו, אבל על זכויות הצדיקים עם ישראל לא מוותר והוא רוצה שתתקיים ברכת השם יתברך שהמצוות והמעשים טובים של הצדיקים לא יהיו בכלל שום מספר, אלא מעל למושג מספר "שיהיה אין סופי", ככה לעולם לא יגמרו זכות

ללמדנו, שזכות הצדיקים גדולה ועצומה היא עד למאוד, אבל למרות כוחם וזכותם של הצדיקים, הרבה מאוד תלוי במעשינו!! כי אם נהיה צדיקים או לפחות נשתדל להיות צדיקים ועובדי ה' ועושי רצונו אז זכות הצדיקים עלינו תגן עד בלי סוף, אבל אם לא נעשה חלילה רצונו של מקום אזי פחות יעזור לנו זכות אבות וזכות הצדיקים, אז בן אדם מה לך נדדם!!! אין לך מגיד יושר רק מעשיך הטובים הם יעזרו לך באמת, ולכן הלחם ביצרך וקנה זכויות וכך תגיע לזכות הצדיקים האין סופית שתשפיע עליך ותגן בעדך אמן ואמן.

ואקח את ראשי שבטיכם ואתן אותם שרי אלפים שרי מאות

ואם כן ייתכן שרק בשנה השנייה אחרי שעזבו את הר סיני - ככתוב בפרשתנו, רק אז הוא מינה את שרי האלפים והמאות אחרי שהציע זאת גם לעם ישראל, ואכן אבי הרעיון היה יתרו.

וייתכן עוד לומר, שעד שמשה רבינו לא נאנח בקושי התפקיד "איכה אשא לבדי", עד אז לא היה לו צורך למנות שרי אלפים ושרי מאות, ורק אחרי שהתרחקו מהר סיני מקום שבו ניתן תורה לעם ישראל וכפי שמתואר בתורה כאן, אז הם ירדו בקדושה, בפרט שעזבו כתינוק הבורח מבית הספר – ממקום הקדושה, ולכן הם ירדו ברוחניות ונהיו קשים יותר והתלוצצו על משה רבינו וכו'.

ואכן רק כאשר היה קשה למשה רבינו רק אז התאים מינוי הדיינים שהם שרי האלפים והמאות, כי יתרו טען לו שבלי זה הוא יקרוס, ועד שמשה רבינו לא הגיע לקושי לא הייתה לו יכולת לשמוע בקול יתרו, אבל כשהתחיל הקושי אז התאימו דברי יתרו והצעתו שהתקבלה בסוף.

ולפי זה נראה שזה היה בפרשת בהעלותך בשנה השנייה לפני חטא המרגלים, כשעם ישראל ביקש בשר, ומשה אמר לה' "לא אוכל לבדי לשאת את כל העם", ואז ה' נתן כוח נבואה ל 70 זקנים שיהיו לעזרת משה, ואז כפי שמשמע בפרשתנו גם נקבעו שרי האלפים והמאות בעצת העם.

ללמדנו, שהתרחקות ממקום קדושה גורמת לחולשה רוחנית, ולכן עלינו החובה לדעת שלמרות שבימי בין הזמנים יש חופשה בהרבה ישיבות, בכל זאת עצם עזיבת מקום תורה גורמת לחולשה רוחנית, ולכן אנא ממך בן הישיבה והכולל קח נא עמך את הבית מדרש גם לבין הזמנים, וקבע עיתים לתורה בישיבת בין הזמנים בימי בין הזמנים, כך לא תהיה לך חולשה רוחנית, ואדרבא תתעלה שבעתיים, כי אתה תהיה מאלו שנוטלים שכר כולם, כן!!! אתה נוטל את שכר כל אלו חבריך או אפילו אחיך וגיסיך שמעדיפים לסגור חזק את הגמרא בבין הזמנים!!!! יצרך בא לפתות אותך ליהנות כמוהם ולא להיות שונה מכולם!!!! ודווקא בגלל הקושי אתה תתעלה מעל כולם.

ובימי בין הזמנים למרות שתלמד הרבה פחות מבימי הזמנים הרגילים בישיבה, בכל זאת תוכל עכשיו בימי בין הזמנים להתעלות הרבה יותר, כי לפי צערא אגרא, והחיבור החזק ביותר והאהבה הגדולה ביותר לבורא עולם נמדדת בזמני קושי, ובעזרת השם יתברך דווקא מימי בין הזמנים אתה תגדל להיות מגדולי התורה הדבוקים בקדושת התורה אמן ואמן.

שרי אלפים - המשך

ומשה לא מצא כאלו אנשים במדבר, למרות שבמדבר לא היו צריכים כסף, היה להם הכל מבורא עולם, בגדים אוכל שתייה, הכל!!!!!! וגם הם היו דור דעה, ובכל זאת משה לא מצא שונאי בצע!!!

כתוב ברש"י שמשה רבינו חיפש למצוא דיינים שיש בהם את כל ה 6 דרישות של נתונים טובים שדרש יתרו שאמורים להימצא בדיינים, ובכל זאת משה לא מצא כי אם 3 נתונים מתוך 6. ואחד מהנתונים היה שונאי בצע!!!!

ללמדנו, עד כמה התאוה לכסף, היא לא הגיונית, זה לא בגלל שאנחנו צריכים כסף!!!! אלא בגלל שאנחנו חולים על כסף!!!! חולים!!!! רודפי בצע!!!!

שרי אלפים - המשך

קרח נגד משה רבינו, זה היה בזכות שקרח העשיר נתן להם מכספו במשך תקופה!!! **והרי** לא היה להם צורך בכסף

ואכן מצאנו שראשי הסנהדרין שמינה משה רבינו היו רודפי בצע, כפי שהתברר שה 250 ראשי סנהדראות שאסף

וטהר לבנו דברים

בכל זאת הם היו אוהבי בצע, והנה לנו ראייה ברורה מאותם 250 ראשי הסנהדרין ש**משה רבינו לא מצא שונאי**

בצע, ואם בזמנם לא מצא משה, מה נאמר עלינו??? אוי לנו!!!

ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות

חיפוש רציני וממושך לא מצא רק 3 מתוך 6 מעלות, והאם ליתרו במדין היו דיינים ושופטים בעלי מעלות רמות כל כך שאינם קיימים בעם ישראל???

ונראה, שבאמת אם בעם ישראל אין בעלי מעלות טובות כפי שדרש יתרו, כל שכן שאין לשום אומה בעולם בעלי מידות ומעלות טובות כאלו, רק יתרו שהגיע אחרי מתן תורה או על כל פנים הוא הגיע אחרי שמע על הניסים הגדולים שבואר עולם בחר בעם ישראל כעם סגולה, לכן היה בטוח שמכוח הניסים הגדולים עם ישראל התעלה למקסימום שאפשר, ולכן דרש מהם שימצא בהם דיינים בעלי כל 6 המעלות שדרש מדיינים.

ומשה רבינו שלא מצא בכל עם ישראל בעלי מידות ומעלות מושלמים כדרישת יתרו, זה מוכיח שניסים ונפלאות לא משנים בן אדם לגמרי עד כדי תיקון המידות לשלימות המידות, אלא חייבים שנים של לימוד תורה ותפילה ועבודת השם, וגם ללמוד מוסר ולעבוד קשה על תיקון המידות!!!

ללמדנו, שעל עבודת המידות צריכים להשקיע שנים רבות, זו לא עבודה קלה, אבל היא עבודה חשובה ביותר, כמו שסיפרו לי שאנשים גדולים מאוד כאשר התעסקו בכסף ירדו מכל מעלותיהם וכפי שאמרו חז"ל "אדם ניכר בכוסו בכיסו ובכעסו".

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם

תחילה לכל הקלקולים של עם ישראל במדבר, זה הזלזול בגדולי ישראל, מכאן נובעים מחלות הדור!!! אז!!! וגם בדורנו!!!

ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם

בצערם של אלו האמורים למות בתשעה באב, וגם ככה בכל תשעה באב הייתה לכולם המחשה של מוות וקבר, והם בכו בקבר על שבכו באותו לילה, וחזרו בתשובה שלימה מידי שנה ושנה בתשעה באב.

ונראה שלכן הצעירים ביותר מתוך אלו שנגזר עליהם למות, שכבו וקמו בשנה האחרונה והתבטלה להם הגזרה, כי הם חזרו בתשובה ובכו יותר שנים משאר חבריהם, וגם הם השתתפו בעול עם חבריהם יותר שנים מכולם.

ובאמת ה' נשבע שאנשי המלחמה ימותו מקרב המחנה, והיות וכל שנה כולם נכנסו לקבר וחלק מתו וחלק קמו לתחייה, והייתה בת קול מפורשת שהבדילה בין החיים למתים, אם כן ההבדלה "בין החיים למתים" - מקרב המחנה" התקיימה כל שנה בין היורדים לקבר.

ולכן בשנה האחרונה שרק מי שהיה אמור למות נכנס לקבר אם כן כבר לא היה שייך שימותו מתוך המחנה, ולכן הם נשארו לחיות, וכל זה רק בגלל שהם השתתפו כל שנה לשכב בקבר כמצוות הקב"ה "חפרו" ובסוף התברר לכל עם ישראל, שציווי ה' לכולם לשכב בקבר כל שנה בתשעה באב, לא היה מיותר אלא חסד ה' נפלא ביותר!!! כך ניצלו לחיים יותר מ 21 אלף יהודים בשנה האחרונה.

ללמדנו, שכדאי לנו ללכת בתמימות בחוקי בורא עולם, ולקיים את מצוותיו בתמימות ובנאמנות, וגם אם לפעמים נדמה לנו בעצת היצר שזה פשוט מיותר וחסר תועלת חס ושלום, לא נקבל את עצתו הרע חלילה וחס!!! אלא נתעקש להתמיד בדרך ה' ובמצוותיו, כך נזכה לראות בטוב ה' המסתתר אחרי מצוותיו, וכבר כתוב מפורש שרצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות.

כמו כן נרגיל את עצמנו להשתתף בצער חברינו באמת, כך אנחנו מקילים עליו ויש בזה ממידת החסד הבונה עולם!!! וגם נרגיל את עצמנו לחזור בתשובה בהמחשה ובדמיון בכדי להעצים את ההתעוררות לתשובה!!! ואנחנו מובטחים שאם נפתח פתח כפתחו של מחט הקדוש ברוך יפתח לנו פתח כפתחו של אולם, ובעזרת ה' נזכה להתקרב אליו יתברך בלב ונפש אמן ואמן.

לכאורה תמוה מאוד, שהרי יתרו הוא זה שהציע את הרעיון למשה רבינו למנות שרי אלפים ושרי מאות חמישים ועשרות, ולמה כאן בפרשה לא נתנו ליתרו את הכבוד, ולא הזכירו שזה הרעיון שלו, הרי האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם??

ונראה לתרץ שהיות ומשה הוסיף על הצעת יתרו, בזה ששאל את ראשי העם ולא כפה עליהם כפי שהציע יתרו, והוספה זו הייתה משמעותית ביותר כי בזה הוא כיבד את ראשי העם ושיתף אותם וממילא הדיינים נהיו מקובלים על כל השבטים ולא בכפייה, לכן כאן נכתב הדבר על שם משה בלבד.

אמנם כבודו של יתרו במקומו נשמר, שבפרשת יתרו כתוב בהרחבה רבה את כל הצעתו, וניתן לו את כל הכבוד על כך כראוי לו.

ומדהים הדבר שיתרו הציע 6 דרישות חשובות, מעלות הנחוצות לדיינים בעם ישראל, וכאמור משה רבינו לאחר

תוספות תענית ל' מביא מדרש איכה, שבמשך כל 40 שנה נכנסו כולם בתשעה באב לקבר, וקבוע מתו מתוכם קצת יותר מ 21 אלף, ובשנה האחרונה נכנסו ולא מתו, והמתו עד ט"ו באב כי סברו אולי טעו בחודש, עד שראו לבנה מלאה באמצע החודש והבינו שלא טעו, ויצאו מקברם שמחים כי הבינו שהסתיימה הגזירה.

ובתוספות נבא בתרא קכ"א כתוב שאכן גם בשנה זו – שנת 40ה היו אמורים למות 21 אלף, אבל הקב"ה מחל להם על הגזירה ולא מתו באותה שנה.

ופלא עצום יש כאן, שהרי מפורש במדרש אגדה במדבר י"ד ל"ד שלא היה אחד שמת לפני גיל 60, ולא היה אחד שחי יותר מ 60, אלא בדיוק בגיל 60 האדם מת, ואם כן יצא מכוון שכל שנה היו 21 אלף שמלאו להם בדיוק 60 שנה.

ובכל זאת הפלא הגדול הוא מדוע כולם נכנסו לקבר כל שנה בטי באב, הרי רק בני 60 בדיוק מתו ולא הצעירים מגיל זה, ובכל זאת כתוב שכולם נכנסו ואז בבוקר יצא בת קול "יבדלו החיים מן המתים", אז למה כולם נכנסו???

וייתכן, וכפי שהרבנית הצדקת אסתר מאשדוד הסבירה לי שהיה זו בבחינת נושא בעול עם חברו, שכולם השתתפו

וטהר לבנו דברים

עוג נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל

אבל למרות גבורת משה, קדם למכת משה מה שעוג נחנק בהר שהיה תקוע בראשו, ואולי זו כוונת הפסוק "ראה החלתי תת לפניך", ואחרי זה כתוב "ויתן ה' אלקינו בידנו גם את עוג".

וכפי שמבאר **האור החיים** "ויתן" זה ההר שנתקע לעוג בראש "בידינו" זה מה שהרגו משה במכה. **וזה מזכיר לי גם מה שכתוב על הצרעה** שהטילה ארס ביושבי הארץ וכך בקלות הרגו אותם היהודים, וכפי שכתוב במדרש רבה שבגלל ארס הצרעה או **ריקבון** שהוטל בהם לכן הם לא היו יכולים לעמוד על רגליהם ולהילחם, ועיי' בסוף העלון בדרך אחרת.

ומשני הדברים נלמד, כי אכן יש ניסים ונפלאות, אבל עדיין יש צורך לפעול בדרך הטבע, או על כל פנים לפחות לעשות פעולה אנושית, כי ה' רוצה לתת הרגשה טובה לעם ישראל: אתם פעלתם והצלחתם. וכל כך למה??? כי כך נתרגל שכל פעולה שאנחנו מצליחים זה כי בורא עולם הכין לנו את ההצלחה, ובלי הכנתו לנו לא היה באפשרותנו להצליח בשום דבר בחיינו, הכל בעזרתו יתברך, ומאתו פרנסתנו, ובעזרת השם יהיה לנו ולכל עם ישראל שפע רב ברוחניות ובגשמיות אמן ואמן.

וכפי שכתבתי בעבר שאפי' את ההחלטות שלנו בחיים, הן בפרנסה והן בשידוכים, הן לא ההחלטות שלנו, אלא הקב"ה הוא זה שהחליט לנו בחיים, רק נדמה לנו שאנחנו החלטנו!!! וברגע שנאמין שהכל ממנו נראה ברכה והצלחה אמן ואמן.

ותשבו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקלכם ולא האזין אליכם

לאחר שזה נכשל ואז ראו שאין תקנה והחלו לבכות, זה כבר היה מאוחר, ולכן הבכי והתפילות לא נענו.

וזה מזכיר לי את דברי הגמרא אודות דוד המלך שנכשל בעוון חמור, היות ולא תירץ את עצמו למרות שיכל לטעון שהוא לא אשם ומלאך התערב והכשילו, אלא מיד הודה באשמה והתחרט - לכן נמחל לו העוון,

ואילו שאול המלך בעוון קטן נכשל, אבל היות ובמקום להתחרט מיד - במקום זאת הוא ניסה קודם לתקן את הרושם ולהוריד מעצמו את האשמה, לכן לא התכפר לו גם כשהתחרט בסוף וביקש מחילה.

ללמדנו, שתשובה עושים מיד, וזה התיקון המושלם ביותר לחטא, וחלילה מלהוריד אשמה בכל מיני דרכים כי זה רק מעצים את כעס בורא עולם!!! ולכן מחודש תמוז? כבר עלינו לעשות תשובה כי זמני תשובה ממשמשים ובאים, ולפחות באב נחזור בתשובה כי אלול בא, ולפחות באלול נעשה תשובה.

וחלילה לא לחכות לרגע האחרון, מהרגע נבכה ונחזור בתשובה, וחלילה לנו להוסיף חטא על פשע בימי בין הזמנים, אדרבה כגודל הניסיון כך גודל התשובה והכפרה, לכן נצל את בין הזמנים להתעלות ובעזרת ה' תפילותיך יתקבלו לרצון אמן ואמן.

*ותשבו ותבכו לפני ה' ולא שמע בקלכם ולא האזין אליכם

מצרים בורא עולם רצה שעם ישראל יתעבבו 40 שנה במדבר, וזה היה עוד לפני חטא המרגלים וחטא העגל כי טובת עם ישראל היא שיתעבבו 40 שנה במדבר, וכפי שציין 3 סיבות לצורך זה.

הסבר א. "כי קרוב הוא" - שירשו את הכנענים" כי כתוב "ודור רביעי ישובו הנה" ועדיין לא היה להם דור רביעי, לפיכך עיכב אותם הקב"ה במדבר 40 שנה. ב. אמר ה' אם אני מוליכם דרך הישר עכשיו מחזיקין איש בשדהו ובכרמו ומבטלים תלמוד תורה אבל אני אוליכם ארבעים שנה דרך המדבר ויאכלו המן וישתו מי באר ותתישב בגופן.

ועוד כששמעו הכנעניים שישראל יצאו ממצרים אמרו עכשיו באין עלינו ונטלין מידינו את הארץ עמדו הן והשחיתו את הארץ אמר הקב"ה אני הבטחתי לאברהם להכניס בניו אל ארץ מלאה כל טוב הריני מעכבם במדבר כדי שיתקנו מה שקלקלו ועל זה כתוב "אני יסרתי אתכם במדבר לחזק את זרועותם".

ולכן גם משה לא חזר בתשובה מאהבה על מי מריבה למרות שעל פי דברי הספורנו תשובה מאהבה מבטלת גזרה

כתוב במדרש רבה שמעולם לא השתמש עוג בעץ רק בברזל, כי מחמת חוזקו ומשקלו כל עץ היה נשבר, ובא הפסוק להודיענו על גבורתו של עוג, ובכל אופן משה ניצחו.

ובעצם, הגמרא ברכות נ"ד מתארת איך הרגו משה, דבר ראשון הר שלם נתקע בשיני עוג, ומשה היה גבוה י' אמות קפץ י' אמות עם מקל באורך י' אמות, כך הצליח להכות בקרסולו של עוג והפילו והרגו. **וזה** חידוש עצום שאפשר להרוג בן אדם במכה בקרסול, וזה מלמד על עוצמת כוחו האדיר של משה רבינו **כדברי המדרש לקח טוב**.

ומשני הדברים נלמד, כי אכן יש ניסים ונפלאות, אבל עדיין יש צורך לפעול בדרך הטבע, או על כל פנים לפחות לעשות פעולה אנושית, כי ה' רוצה לתת הרגשה טובה לעם ישראל: אתם פעלתם והצלחתם. וכל כך למה??? כי כך נתרגל שכל פעולה שאנחנו מצליחים זה כי בורא עולם הכין לנו את ההצלחה, ובלי הכנתו לנו לא היה באפשרותנו להצליח בשום דבר בחיינו, הכל בעזרתו יתברך, ומאתו פרנסתנו, ובעזרת השם יהיה לנו ולכל עם ישראל שפע רב ברוחניות ובגשמיות אמן ואמן.

וכפי שכתבתי בעבר שאפי' את ההחלטות שלנו בחיים, הן בפרנסה והן בשידוכים, הן לא ההחלטות שלנו, אלא הקב"ה הוא זה שהחליט לנו בחיים, רק נדמה לנו שאנחנו החלטנו!!! וברגע שנאמין שהכל ממנו נראה ברכה והצלחה אמן ואמן.

לפני תפילת ערבית התחדש לי חידוש עצום וממילא התפילה הייתה לעילא ולעילא ב"ה. זה פלא עצום שהקדוש ברוך מצייץ במפורש שהיהודים בכו והתפללו וה' לא שמע, ועוד מודגש בכפילות "לא שמע ולא האזין", וכאן הבן שואל למה עד כדי כך ה' לא הקשיב לתפילותם??? ולמה ההבלטה הגדולה לזה???

והתחדשה לי תשובה נפלאה על זה, שלפני הבכי כתוב סיפור המעפילים שבמזיד עלו להר בכדי לתקן את הקלקול, ובכוח להיכנס לארץ ישראל. והיות ולא בכו מיד אלא המתינו קודם לראות האם המעפילים יצליחו לתקן את רושם עוון המרגלים ויכנסו בכוח לארץ ישראל, לכן גם

ללמדנו, שתשובה עושים מיד, וזה התיקון המושלם ביותר לחטא, וחלילה מלהוריד אשמה בכל מיני דרכים כי זה רק מעצים את כעס בורא עולם!!! ולכן מחודש תמוז? כבר עלינו לעשות תשובה כי זמני תשובה ממשמשים ובאים, ולפחות באב נחזור בתשובה כי אלול בא, ולפחות באלול נעשה תשובה.

וחלילה לא לחכות לרגע האחרון, מהרגע נבכה ונחזור בתשובה, וחלילה לנו להוסיף חטא על פשע בימי בין הזמנים, אדרבה כגודל הניסיון כך גודל התשובה והכפרה, לכן נצל את בין הזמנים להתעלות ובעזרת ה' תפילותיך יתקבלו לרצון אמן ואמן.

שואלים המפרשים שהרי עם ישראל חזר בתשובה בבכיות מדוע לא התקבלה תשובתם?? **ורבינו עובדיה ספורנו** מבאר שהיות והם חיללו את ה' לכן לא התקבלה תשובתם לכפר על חטאם, כי רק המוות מכפר על חילול ה' **יומא פו' וממשיך הספורנו** שכאן נגזרה גזירה עם שבועה ולכן תשובה מתוך יראת העונש לא הספיקה אלא היו חייבים תשובה מאהבה, וזאת סיבת עונש קין ושואל ובני עלי שלא התכפר להם ולא התבטל להם הגזירה.

ואכן מצאנו בגמרא שגזירת עלי מתכפרת על ידי תורה, וכן מצאנו **ברבינו יונה** שחילול ה' מתכפר על ידי קידוש ה', השאלה היא מדוע אכן משה רבינו לא לימד אותם דרכי תשובה, ולמה לא הסביר להם שחייבים תשובה מאהבה בכדי שיכופר להם חטאם?? **ואולי** כאן משה הבין שטובת עם ישראל שלא יכנסו מיד לארץ ישראל אלא יבנו את עצמם במדבר 40 שנה בכדי שיהיו עם בנוי לתלפיות.

עוד מצאתי **בדעת זקנים מבעלי התוספות** שכתב בתחילת פרשת בשלח על הפסוק "ויהי בשלח פרעה ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא", שמאז יציאת

וטהר לבנו דברים

ובכל זאת יתכן שהתפלל רבות בכדי שעל ידי התפילה אולי יוכל להיכנס לארץ ישראל בלי שיהיה מזה נזק לעם ישראל, **ואולי** זה כלול במעפילים שאמר להם משה והיא לא תצלה, שלא יעזור כלום כי רצון ה' שיישארו 40 שנה.

ומצד אחד אולי הפסידו תשובה מאהבה מצד שני הרוויחו התמדה בתורה שזה מעל הכל, שאפילו קורבנות שבאים מתוך אהבה לא כיפר לבני עלי ורק לימוד תורה כי זה שווה יותר מתשובה מאהבה.

עוצמות הפחד - המשך

במדיין מיד היה אמור הפחד להתעורר מחדש ליושבי כנען כפי שפחדו ביציאת עם ישראל ממצרים, וממילא היה עליהם עכשיו להרוס את ארצם בכדי שעם ישראל לא ייהנו מארצם!?

אלא נראה לחדש בפשיטות שהיות והפחד הראשוני שהיה להם עם יציאת מצרים התמוגג במשך 40 שנה שעם ישראל היה במדבר, ממילא גם כשהתעורר הפחד מחדש הוא לא הצליח להגיע לשיא הפחד שהקהה אותם בפעם הראשונה, שכביכול משך הזמן הארוך גרם להם לזלזל בפחד וגם כשהתעורר הפחד מחדש הוא לא הפחיד אותם כבתחילה, (ויש מסבירים בכך את התרגלות היהודים לצרות האינדיבידואליות בתקופת השואה ויל"ע).

ללמדנו שאם יש לך התעוררות תשובה, מיד תחטוף אותה בשתי ידיים ומיד תחזור בתשובה, וחלילה אל תאמר אני משיך לחטוא כי בעוד יומיים ידוע לי שיהיה לי התעוררות של תשובה בטוחה בגלל יום מיוחד שמגיע וכו', כי גם אם אכן בעוד יומיים אכן לא טעית ותהיה לך התעוררות של תשובה בכל זאת כבר לא יהיה לו את עוצמת ההתעוררות הראשונה שבאה לך בתחילה, וההתעוררות האחרונה כבר לא תשפיע עליך באופן מושלם כמו ההתעוררות של הפעם הראשונה.

ולכן חובה עלינו להתעורר ולפעול מיד עם ההתעוררות הראשונה ולא לדחות אותה, ולא נשכח את מאמר חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מזמין לו לשוב בתשובה, וכמה שתשקע יותר בטומאה יקשה עליך יותר לצאת מעמק הבכה, אז רב לך שבת בעמק הבכה והוא יחמול עליך חמלה, ובעזרת ה' נחיה בתשובה שלימה כל חיינו ואמן.

עוד דרך, למה הגויים החליטו להשאיר את הכל בשלימות ליהודים

בבתייהם!!! ובפרט שרוב הסיכויים שאם הם נלחמו נגד היהודים אז היה ברור להם שהם ימותו במלחמה על ארץ ישראל!!! מפני ה' שעמד לטובת עם ישראל בבירור. **וכי** תאמרו שהם ידעו שהם ימותו במלחמה נגד עם ישראל ודווקא לכן הם הטמינו את האוצרות בקירות בכדי שהם ישראל גם לא ייהנו מהאוצרות.

ועדיין יש לשאול, למה זה להם!! אדרבא במשך 40 שנה אם לא רצו לברוח עם כספם, לפחות שיהנו ויבזבזו את כספם, כי ממילא לא יהיה להם מה לעשות עם הכסף כשימותו וסתם ילך לאיבוד בקירות!! ואולי גם היהודים שנואי נפשם יגלו את האוצרות במשך הזמן!!!!

ונראה לתרץ, שאכן מדובר בגויים שברחו מביתם לפני בא עם ישראל לכבוש את ארץ ישראל, והם השאירו את האוצרות בקירות ביתם ולא לקחו אותם עמם כי הם חיו באמונה ובביטחון שהם הגויים עוד יחזרו לארץ ישראל, ועוד ישובו חזרה לביתם ולאוצרותיהם. **כי** גם הגויים ידעו שהכוח של עם ישראל זה כי הקב"ה נלחם עבורם, ואם עם ישראל לא יקיים את התורה והמצוות אז הקב"ה יגרשם מארץ ישראל. **ולכן** הגויים לא האמינו שעם ישראל שהיו עם מושפל, עם של עבדים, ועובדי עבודה זרה השקועים במט' שערי טומאה, יצליחו להתגבר ולהתעלות על עצמם ולהידבק בה' ולהישאר בדביקות בבורא עולם לאורך זמן.

והראיה שהייתה לטענתם היא מזה שעם ישראל לא נכנס היישר לארץ ישראל אלא הקב"ה העניש אותם שיתעכבו 40 שנה במדבר, ורק הדור שלא חטאו הם אלו שנכנסו,

עם שבועה, כי משה הבין שטובת העניין ורצון ה' הוא שלא יכנס לארץ ישראל כי כידוע היה בזה תועלת לעם ישראל.

ואחד מהתועלות מופיע במדרש מובא באור החיים בפרשת חוקת שאם היה משה נכנס לארץ היה בונה בעצמו את בית המקדש והיה זה רעה לישראל לפי שע"י חרבן הבית ניצולו ששפך חמתו על העצים והאבנים כמו שכתב תוס' על מזמור לאסף באו גויים נחלתך, ואילו בנאו משה לא היו שולטים אויבים עליו והיה שופך חמתו על ישראל.

הנה מצאנו בהסבר השלישי של בעלי התוספות הקודמים, שבורא עולם רצה שעם ישראל יקבל ארץ מלאה כל טוב, ואם עם ישראל היו נכנסים מיד לארץ הכנענים היו הורסים את הארץ בכדי שעם ישראל לא ייהנו מארצם, לכן התעכבו 40 שנה וכך עם ישראל קיבלו ארץ מלאה כל טוב, עד כדי כך שהתורה מדגישה זאת והתירה להם לאכול אפילו בשר חזיר שהיה בבתי הכנעניים, כל מה שהכנעניים השאירו כביכול בפתאומיות באמצע סעודה דשנה בלי מחשבה קודמת לבריחה ועזיבה.

ונשאלת השאלה וכי מה בכך שעם ישראל התעכבו 40 שנה מאז פחדו ביציאת מצרים הרי ברגע שעם ישראל סוף סוף התקרבו לארצם וברגע שכבשו את סיחון ועוג ונלחמו

ללמדנו שאם יש לך התעוררות תשובה, מיד תחטוף אותה בשתי ידיים ומיד תחזור בתשובה, וחלילה אל תאמר אני משיך לחטוא כי בעוד יומיים ידוע לי שיהיה לי התעוררות של תשובה בטוחה בגלל יום מיוחד שמגיע וכו', כי גם אם אכן בעוד יומיים אכן לא טעית ותהיה לך התעוררות של תשובה בכל זאת כבר לא יהיה לו את עוצמת ההתעוררות הראשונה שבאה לך בתחילה, וההתעוררות האחרונה כבר לא תשפיע עליך באופן מושלם כמו ההתעוררות של הפעם הראשונה.

ולכן חובה עלינו להתעורר ולפעול מיד עם ההתעוררות הראשונה ולא לדחות אותה, ולא נשכח את מאמר חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מזמין לו לשוב בתשובה, וכמה שתשקע יותר בטומאה יקשה עליך יותר לצאת מעמק הבכה, אז רב לך שבת בעמק הבכה והוא יחמול עליך חמלה, ובעזרת ה' נחיה בתשובה שלימה כל חיינו ואמן.

עוד דרך, למה הגויים החליטו להשאיר את הכל בשלימות ליהודים

וייתכן עוד לפרש בעניין כפי שכתבתי בפרשת מצורע, על הפסוק "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם" שכתב רש"י ע"פ המדרש (ויקרא רבה) שבשורה טובה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו הגויים האמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם **כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר**, וע"י הנגע נותץ הבית ומוצאן:

ויש לתמוה אם אכן המטרה רק שהיהודי ימצא את האוצרות הטמונות בקירות, מדוע דרשה התורה להוציא כל אשר בבית שלא יטמאו!! הרי מספיק שיחריבו את הבית למה שיהיה כאן דיני טומאה!!

ואולי כי בלי דיני טומאה לכלים שבבית אנשים לא יחריבו את ביתם, אבל בשביל זה מספיק שרק בני אדם שנכנסו לבית יטמאו, וכך זה יאלץ אותם להחריב את הבית!! **וגם** מספיק היה שרק המקום בו מוטמן האוצרות רק הוא יחריב וכך ימצאו את האוצרות למה היה צורך להחריב את כל הבית!!

ובכלל יש לתמוה, וכי למה כל ה 40 שנה שעם ישראל היו במדבר גויי הארץ הטמינו את האוצרות בקירות בתיהם, לשם מה עשו כן?? **הרי** אם שמעו את יציאת מצרים ואת קריעת ים סוף ונמס ליבם מפני עם ישראל כי הבינו שבורא עולם מסייע לעם ישראל לנצח את כל הגויים, אם כן במקום להטמין את האוצרות בקירות בתיהם היה עליהם לעבור דירה לארץ אחרת.

וכי מה הם חשבו שהם יצליחו לחזור לארץ ישראל אחרי שעם ישראל יכנס לארץ ישראל ויחיה בארץ ישראל ויגור

וטהר לבנו דברים

הפסיד את הבית לפחות הוא קיבל את האוצרות, והאוצרות עצמם לא טמאים, ואפילו מאכליו היה מותר, כי התקווה והאמונה והקטרוג של הגוי הייתה בבית, וכאשר הבית חרב ואין לו לאן לחזור אבדה תקוותו.

ובכל זאת גם אחרי שתקוות הגוי נגוזה בכל זאת הקטרוג והטומאה שנוצרה מתקוותו של הגוי שהיהודי יתקלקל, היא כל כך הרסנית, שאפילו האבנים של הבית החרב עדיין טמאים וחייבים שישליכו אותם מחוץ לעיר במקום טמא, כי זה טומאה נצחית. **ואכן**, אם היה היהודי צדיק הוא יכל להתגבר על הטומאה בהתחזקות באמונה ובדבקות, וגם להישאר בבית הגוי וגם ליהנות מהאוצרות שהיה מגלה את האוצרות בלי צרעת אלא הוא היה מוצא את האוצרות כששבר קיר לצורכו.

וזה היה השלימות הרצויה, שהיהודי נהנה גם מבית וגם מאוצרות, וגם שאמונת היהודי גוברת על אמונת הגוי ומנצחת אותו, וזה מעלה עצומה ביותר, להתמודד נגד כוח נגדי חזק של הרע ולנצח אותו יום ויום ובקביעות. **כי** ביום שיש חולשה הקירות מראות שישנה היחלשות והקירות מקבלים צבע של צרעת, ולכן זה מעלה של קדושה עצומה שאין כדוגמתה כשהיהודי מחזיק בקביעות בקדושה, ויש לו התראה על כל נפילה שלא תבוא חלילה.

ללמדנו, עד כמה סכנה יש לחיות ולהסתובב במקום של טומאה, כי הבית והמקום ספוג בטומאה רח"ל וזה מושך את האדם לעבירות רח"ל, ולהיפך גם מצאנו כן על מקום קדושה שיעקב אבינו חזר לארץ ישראל בדרכו לחרון כי טען היתכן שעברתי במקום בו התפללו אבותי ואני לא אתפלל בו?! הניח ראשו במקום העקידה ובמקום קדוש זה קיבל את התגלות ה' אליו בחלום הלילה, והוסיף לי החברותא הרב נתנזון שליט"א כפי שאמר הבעש"ט במשנה באבות "ששנים שישבו ואין עמהם דברי תורה הרי זה מקום לצים" שמדוע השנים לא יכולים ללמוד תורה כי בעבר ישבו שם לצים וטמאו את המקום.

לכן את הבית שלך אל תטמא חלילה, ואם עשית בו עבירות אפילו בחדרי חדרים זה משפיע טומאה על הקירות, וממילא כל אשר בבית יטמא אפילו כלי החרס, וכל שכן בני הבית והילדים ינשמו טומאה בלי שיראו כל דבר האסור, ולא פלא שהם קרים כקרח לדברים שבקדושה.

ואם אכן טימאת את ביתך עליך להתאמץ מאוד לטהר את הבית בקדושה יתירה שיהווה משקל נגד לכוח הטומאה וינצח אותו, וכך זכותך תהיה גדולה ועצומה, כי אם יש כל הזמן מלחמה בין הטוב והרע והטוב מנצח זה מעלה עצומה, כי ה' משלם לפי המאמץ, והאהבה גדולה נבנית ונמדדת במאמץ ובהשקעה, אז קדימה בידך להתעלות עוד יותר מכך רק חזק ואמץ.

ראה החלתי תת לפניך את סיחון

והתשובה הפשוטה כי סיחון קיבל שכר במשך 40 שנה מהכנעניים שישמרו על גבולות ארץ ישראל ולכן הם היו נאמנים להבטחתם להגן בכל מחיר, ולמרות שאם סיחון היה עושה שלום עם ישראל זה לא היה מעלה ומוריד כלפי עמי הארץ שהיו נופלים בפני עם ישראל, בכל זאת הכבוד שלא ההבטחה להגן על עמי הארץ גרם לסיחון להתעקש ולהילחם נגד עם ישראל.

וחלק מהמושג להילחם ולהגן בכל מחיר, כלול בזה להשתמש בנשק המנצח של האויב, ולכן חשש משה בצדק שסיחון ירצה להשתמש בנשק של התקרבות להקב"ה בכדי לנסות לנצח, וזה מזכיר לי את מה שאומרים על אותו צורך נאצי ימ"ש שהיה מסכים להתגייר לפני שנלכד רק בכדי שכאשר יהרגו אותו ימות עוד יהודי, כי בער בו שנאה לעם ישראל בכל מחיר. **אבל** ה' מלבד מה שנתן לסיחון דחיפה ואומץ לצאת ולהילחם למרות הפחד העצום בכך שהקשה את לב סיחון, וה' גם מודיע למשה שאין כל ערך למצוות של הגויים כאשר הם באים להילחם נגד עם ישראל.

ולכן זה חידד לגויים שעם ישראל במהירות ישלו בארץ ישראל ויחטאו.

ועל כן אדרבא הם השאירו להם שפע אפילו קתלי חזיר, בכדי שעם ישראל יראה את השפע ויתגשם ואפילו יחטאו באיסור אכילת חזיר ויין נסך ושאר מאכלות אסורות שהשיאו מוכן ליהודים, ולא פלא שהקב"ה הפתיע אותם והתיר לעם ישראל את כל המאכלים שהשאירו הגויים, ואדרבא בורא עולם חידד בזה לעם ישראל את חסדו הגדול שנתן להם את ארץ ישראל מלאה בכל טוב!!!

ולכן האוצרות שטמנו בקירות ביתם זה סימל בחוש את התקווה והאמונה שלהם החזקה לרעת עם ישראל לכישלון עם ישראל בקדושה, ולכן בתים אלו ספוגים בטומאה וברוע ובקטרוג על עם ישראל, כי היו חייבים אמונה חזקה בבורא עולם שתתגבר על האמונה והקטרוג של הגויים שעם ישראל יתקלקלו ח"ו.

ואכן זה הגיע בשלבים, קודם כל שברו חלק מקיר הבית, שאולי אז היהודי יתגבר באמונה ויתחזק כנגד כוח האמונה השלילי של הגוי שמצפה מאוד לקלקולו של היהודי. **וגם** הוציאו את כל כליו החוצה שיבין עד כמה עוצמת הטומאה הטמונה בבית זה, ועד כמה הקטרוג בבית זה עצום, ואם בכל זאת נחרב הבית, למרות שהיהודי

ללמדנו, עד כמה סכנה יש לחיות ולהסתובב במקום של טומאה, כי הבית והמקום ספוג בטומאה רח"ל וזה מושך את האדם לעבירות רח"ל, ולהיפך גם מצאנו כן על מקום קדושה שיעקב אבינו חזר לארץ ישראל בדרכו לחרון כי טען היתכן שעברתי במקום בו התפללו אבותי ואני לא אתפלל בו?! הניח ראשו במקום העקידה ובמקום קדוש זה קיבל את התגלות ה' אליו בחלום הלילה, והוסיף לי החברותא הרב נתנזון שליט"א כפי שאמר הבעש"ט במשנה באבות "ששנים שישבו ואין עמהם דברי תורה הרי זה מקום לצים" שמדוע השנים לא יכולים ללמוד תורה כי בעבר ישבו שם לצים וטמאו את המקום.

לכן את הבית שלך אל תטמא חלילה, ואם עשית בו עבירות אפילו בחדרי חדרים זה משפיע טומאה על הקירות, וממילא כל אשר בבית יטמא אפילו כלי החרס, וכל שכן בני הבית והילדים ינשמו טומאה בלי שיראו כל דבר האסור, ולא פלא שהם קרים כקרח לדברים שבקדושה.

ואם אכן טימאת את ביתך עליך להתאמץ מאוד לטהר את הבית בקדושה יתירה שיהווה משקל נגד לכוח הטומאה וינצח אותו, וכך זכותך תהיה גדולה ועצומה, כי אם יש כל הזמן מלחמה בין הטוב והרע והטוב מנצח זה מעלה עצומה, כי ה' משלם לפי המאמץ, והאהבה גדולה נבנית ונמדדת במאמץ ובהשקעה, אז קדימה בידך להתעלות עוד יותר מכך רק חזק ואמץ.

כתוב במדרש רבה כא' שמשח טען לה' אולי סיחון יקיים מצוות שבת אפילו שלא נצטוו עליה הגויים ובשביל זה סיחון יקבל הארת פנים מה' שבגין זה הוא עלול להצליח במלחמה אפילו נגד ישראל. **וקשה** שהרי גוי ששבת חייב מיתה? **ואולי** הכוונה שסיחון יקבל עליו אמונה בה' שמסתתרת במצוות שבת שמהותה יסוד האמונה שהעולם נברא על ידי ה' בשישה ימים וכידוע. **אומנם** לכאורה קשה מאוד שמה פתאום עלה בדעתו של משה שסיחון ודווקא סיחון (שהרי כבר קודם היו להם שונאים - מצרים ועמלקים שבאו להילחם בעם ישראל) יתחזק ויתקרב לה'??

ונראה לתרץ שהרי משה רבינו פתח תחילה לכל בדברי שלום לסיחון וכדברי הרמב"ן ורש"י בפירושו השני, והרי כתוב בשירת הים שכל עמי העולם נבהלו ונמוגו מפחד עם ישראל, ולכן כאשר סיחון שפחד מעם ישראל מקבל הצעה של שלום בלי מלחמה עם בני ישראל היה עליו לחטוף זאת בשתי ידיו בהתלהבות, שבקלות הוא ניצול מהסכנה הגדולה, ובכל זאת ראה משה רבינו שסיחון מסרב לדברי שלום ומעדיף מלחמה, וכל כך למה??

ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלוקינו נתן לנו ולא אבותם לעלות

אשמת עם ישראל בחטא המרגלים

מרגלים עמדו נגדם ודברו טוב על הארץ, ועל פי הכללים היה עליהם להקשיב ולהאמין לרוב המוחץ ולא למועט?!

הרמב"ן מקשה, למה עם ישראל נענש בחטא המרגלים, הלוא 10 מרגלים אמרו להם דברים על הארץ ורק 2

וטהר לבנו דברים

עוד מלווה כך שיצאו 24 מרגלים, ולכן הטענה הייתה בעיקר על האחרים שלא שימשו כנשיאים מדוע הם דיברו רע על הארץ הרי להם לא הייתה נגיעה והם לא היו משוחזדים כפי שהנשיאים היו משוחזדים, ולמה גם הם דיברו רע נגד ארץ ישראל!?

ולפי זה נראה שכבר בתחילה עם ישראל או עכ"פ משה רבינו חש מהנגיעה של הנשיאים שלכן יתכן ודיברו רע על ארץ ישראל, לכן צירפו לכל נשיא אדם נוסף שהוא יהיה בלי נגיעות וכך בצירוף של יהושע וכלב יהיו 14 אנשים מתוך 24 שהם יהיו בלי נגיעות, וממילא היו רוב מרגלים לא משוחזדים, וממילא הם אמורים לדבר טוב על הארץ הקדושה, ודבריהם יתקבלו כדעת הרוב.

ודווקא לפי זה קשה עוד יותר, מדוע אם כן האשמה ניתנה גם על עם ישראל, הרי עם ישראל שמעו דברים רעים על ארץ ישראל מ22 מרגלים שרובם לא היו נוגעים בדבר ובעלי עניין אישי, ואם כן מה הטענה נגד עם ישראל שהאמינו לרוב השליחים??

לכן נראה לתרץ בפשטות וכפי שיהושע וכלב טענו "אך בה' אל תמרודו", שהיות והמרגלים נגרו ודברו כפירה כשאמרו "כי חזק הוא ממנו" וכפי שביאר רש"י שהכוונה כביכול מבורא עולם שזה כפירה ממש, וכאן היה הוכחה לעם ישראל שהם רשעים וכל דבריהם היו דברי שקר ורשע, וכביכול יצא המרצע מהשק, ולכן היה החובה על עם ישראל להאמין לדברי הצדיקים שהם יהושע וכלב שהלכו בתמימות ולא סטו מדברי ה' מהתחלה ועד הסוף, ויתכן שזה כלול בתשובת הרמב"ן.

ללמדנו, שכן אדם חייב לראות תמונה מקיפה ולא רק חצאי דברים, ורק על ידי ראיית מבט שלם ומכלול רחב של דברים ופרטים רק אז בכוחו לקבל הבנה ולקבוע עמדה נכונה, ולפעמים מספיק פרט קטן מעוות שמזה עליו לדעת שהכל מעוות ושקרי, ובפרט שבצד השני יש צד נקי בלי שום עיוות ורוע ושקר, וממילא עליו לדבוק בישר והנקי והמושלם, וכלל זה כולל הרבה תחומי חיים, ולא דבר ריק הוא מאתנו אלא זה כלל יסודי לחיינו הנכונים אמן ואמן.

וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם עד חרמה

ישראל, מאז עם ישראל יכול להבין בעוצמה יתירה את המושג נקמה הנובעת מתוך שנאה תהומית, ודווקא לפני הכניסה לארץ ישראל חייבים היהודים לדעת את העוצמה בהם הגויים נלחמים נגדם, ועם ישראל שכבר יודע מה זה נקמה ושנאה תהומית ילחם בהם מתוך שנאה איומה כי כל גוי בארץ ישראל ישמש בעתיד כמוקש והרס לעם ישראל, ומתוך שנאה איומה לרוע ומתוך אמונה חדורה בבורא עולם עם ישראל ניצח בכל מלחמות שעשו לכיבוש הארץ.

ללמדנו, שאדם חייב להשתמש בשנאה ובנקמה כעוצמה במלחמת היצר, כפי שכתבתי בפרשת מטות כדברי האור החיים הקדוש כי בדרך זו אפשר לנצח את יצר הרע של התאוה הנוראה, "צורור"!!! לא רק לא לראות מראות ולא לחשוב הרהורים רעים, אלא גם במקרה שנכשלנו חלילה במראה אסור שלא מרצוננו, נגרשו מדעתנו מתוך שנאה עצומה ומיאוס בדרגה הגבוהה ביותר.

ושוב לזכור המלחמה נגד היצר הרע היא!!! צורור!!! לשנא!!! כי כאשר נשנא את החטא באמת זה ירחיק מאתנו את החטא ואת ההרהור בחטא רח"ל, ובורא עולם יהיה בעזרנו ונצלח לנצח את היצר הרע לנצח אמן ואמן!!!

* גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם

את עמך, ועל זה עונה לו ה' "עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו".

וכתב רש"י (ע"פ הגמרא סנהדרין קיא) הרהרת על מדותי לא כאברהם שאמרת לי (בראשית כא) "כי ביצחק יקרא לך זרע" ואח"כ אמרת לי העלהו לעולה ולא הרהר אחר מדותי לפיכך עתה תראה. העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ, ואם כן כבר נגזרה הגזרה על משה ביציאת מצרים??

ועל זה ראיתי שמתרץ המהרי"ל דיסקין שזה נחשב כדבר העתיד להתגלות ודבר העתיד להתגלות אדם נאמן בו יבמות צי, וכאן זה היה בידם שהרי ביד עם ישראל לעלות ולבדוק את ארץ ישראל שאכן טובה היא.

ולא זכיתי להבין דבריו, שהרי חלק מטענת השקר של המרגלים היה שיש סכנת חיים לעלות לארץ ישראל, ואם כן לא היה שייך לבדוק זאת ולגלות את האמת כי פחדו להתקרב לארץ ישראל, וא"כ לכאורה אין זה דבר היכול להתגלות??

וראיתי תשובה ממרן שר התורה רבי חיים קיינבסקי שליט"א, שהיות והמרגלים היה להם נגיעה וכמשוחזדים היו שלא לעלות לארץ ישראל, וכדברי הזוהר שידעו שהם לא ישמשו כנשיאים בארץ ישראל, לכן עם ישראל לא היה אמור להאמין לדברי המרגלים, והיה אליהם להקשיב לדברי יהושע וכלב שלא היו נוגעים בדבר כי הם נשארו במעלתם גם בארץ ישראל.

אומנם עדיין קשה למה אם כן שלחו אותם, אם אכן ידעו שהם נוגעים בדבר?? ואם שלחו לכאורה זה מוכיח שעם ישראל לא ידע שהנשיאים הללו לא ימשיכו בנשיאותם בארץ ישראל, וממילא שוב נשאלת השאלה מה הטענה נגד עם ישראל!?

והנה החתם סופר מקשה מדוע כתוב בפסוק "אנה אנחנו עולים – אחינו המסו את לבבנו" לכאורה היה אמור להיות כתוב "נשיאנו המסו את לבבנו"? ומתרץ החתם סופר על פי הירושלמי שהביא תוספות בסוטה לז' שעל כל נשיא יצא

לכאורה קשה, למה דווקא בסוף 40 שנה לפני כניסת עם ישראל לארץ ישראל דווקא אז משה רבינו מדגיש לעם ישראל את שנאתם האיומה של הכנענים כנגד עם ישראל כדבורים המתאבדות ומתות העיקר לעקוץ?? ואילו בפרשת שלח בעת האירוע לא מוזכר עניין זה שנהרגו כמו עקיצת הדבורה??

וייתכן, שעם ישראל אחרי שקיימו את מצוות "צור את המדיינים" שהם אלו שהכניסו טומאה לתוך מחנה

לכאורה צריך עיון, שהנה לנו שנגזר על משה לא להיכנס לארץ ישראל בגלל חטא המרגלים כפי שאמר כאן משה רבינו במפורש, וזה היה עוד קודם חטא מי מריבה ששם נגזר על משה לא להיכנס לארץ ישראל כי הכה את הסלע להוציא ממנו מים במקום לדבר אל הסלע כציווי ה'??

ועוד קשה שהרי עוד קודם יציאת מצרים לאחר שמשה טען לה' "למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתי: ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת

וטהר לבנו - דברים

ויתכן שהקב"ה יהרוג את כל יושבי הארץ בניסים ולא יתגלה הנסים איך הם מתו, זה **דחוק מאוד** כי מה פתאום הקב"ה יעשה ניסים ולא יגלה אותם לבני ישראל שיראו את גודל חביבות הקב"ה להם?? שהרי גם באשד הנחלים הקב"ה רצה להסתיר את הנס בכדי שהבאר תגלה אותו ועם ישראל יחבב ויאמר שירה על הבאר.

אלא נראה פשוט שלפי כל הדעות לאחר תפילת משה רבינו על עם ישראל בחטא העגל, הקב"ה ראה את המסירות נפש של משה על עם ישראל זה גרם שמידת הדין שהייתה על משה רבינו כשומר למה זה שלחתי, מידת הדין הזו נמחקה לגמרי, כי משה הוכיח שוויתר על הכל למען עם ישראל, ולא רצה שממנו יצא עם ישראל בשום פנים ואופן, ושמה לבי ביותר בראותי שזכיתי לכוון בדיוק לדברי קודשו של **האור החיים הקדוש** זכותו יגן עלינו אמן.

ואילו אחרי חטא המרגלים נגזר על משה למות במדבר מהטעם שכתוב **במדרש במדבר רבה** י"ט י"ג על פסוק **דברים** ל"ג כ"א **"ויתא ראשי עם"**, למה מת משה רבינו **במדבר**?? ומתוך המדרש כדי לנחם מתי חוצה לארץ שלא יאמרו אין להם תחיה, ועתיד להביאם ולהכניסם הרועה עם צאנו, (ואולי זה הכוונה משה שגאל יחזור ויגאול, בלי לסתור את הגואל שהוא משיח בן דוד).

ומה שהתחדש בגזירה שהייתה במי מריבה יתכן לפרש שמה רבינו יכול היה לטעון שמאחר וכל דור המדבר כבר מתו ואם כן אם יקומו עכשיו לתחיה הם ראויים להיכנס לארץ ישראל, כי מאחר שמתו אז נענשו שלא נכנסו בחייהם, ולאחר שקמו לתחיה זה כביכול מצב של אדם חדש וראויים הם להיכנס, כפי האמת שהם ראויים להיכנס בתחיית המתים יחד עם משה רבינו בביאת המשיח כדברי המדרש, ועל זה גזר הקב"ה שמה ימות ולא יכנס עכשיו לארץ ישראל יחד עם מתי המדבר, בגלל חטא מי מריבה.

ואולי על זה התחנן משה בעת ההיא, לאחר שכבש את סיחון ועוג לאחר שמתו כל דור המדבר, ומשה התחנן להקב"ה שיתן לו להיכנס לארץ עכשיו לא לבדו אלא יחד עם כל דור מתי מדבר שיקומו עכשיו לתחיה, אומנם הקב"ה לא הסכים לכך, כי רצה שיפסידו את **"מנוחתני"** ומשה ימות וינחם את מתי מדבר, ורק בביאת המשיח במנוחת נצח אז יביא משה את דור המדבר לארץ ישראל.

ואולי לכן הקב"ה אמר למשה להפסיק להתפלל, כי הרי תפילה עושה מחצה, והמחצה היא שמה יחיה ויכנס לארץ ישראל בלי דור מתי מדבר, וזה הקב"ה וגם משה לא חפצו כי למשה שמסר נפשו על דור המדבר בוודאי היה חשוב לנחם את דור מתי מדבר.

וזה גם מתוך מדוע דווקא משה רבינו הרבה בתפילה להיכנס לארץ ישראל, ואילו מרים ואהרן לא ביקשו אפילו תפילה אחת לבטל את הגזירה ולזכות ולהיכנס לארץ ישראל, כי משה רבינו התחנן לא להיכנס לבדו, אלא הוא התחנן להיכנס יחד עם מתי מדבר שיקומו לתחיה.

יה"ר שנזכה לגאולה השלימה, ומחה ה' דמעה מכל בשר, ונזכה לראות את משה רבינו יחד עם דור דעה עם משיח צדקנו.

** ודי זהב

היה צריך כביכול לתלוש אותם בכוח מים סוף ככתוב **"ויסע משה את העם"??**

ותלמידי היקר מתנאל קנדחרוב נ"ו משונו ראשון לציון, טען שיתכן **שלאחר מתן תורה** שפסקה הזיהום של חטא האדם הראשון, התבוננו עם ישראל ברכושם הרב והעצום והתביישו בכך שמה רבינו היה צריך למשוך אותם בכוח

וראיתי שהמהרש"א מתוך שכאן לא נגזרה גזירה בשבועה ולכן היה אפשר לשונה ולבטלה על ידי תפילה, ואילו הגזירה של מי מריבה הייתה על ידי שבועה, **ובמזרחי** על התורה מתוך שקודם מי מריבה נגזר על משה שלא יראה בניסים שיהיו לעם ישראל במלחמתם במלכי כנען, אבל עדיין לא נגזר על משה שלא יכנס לארץ ישראל.

אומנם עוד יש להקשות שהרי לאחר חטא העגל כתוב **"וידבר ה' אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה: ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסיי"**, ומשמע מזה כפי שטען **ידידי הרה"ג אסף אביטן שליט"א**, שמה בעצמו יכנס עם העם לארץ ישראל?? והלא רש"י ע"פ הגמרא כתב שנגזרה גזירה על משה עוד לפני יציאת מצרים לא לראות את ניסי ה' שיהיו בכיבוש ארץ ישראל??

ולפי דברי המהרש"א אפשר לתרץ על פי דרכו, שאכן נגזרה גזירה קודם יציאת מצרים אבל היות ולא הייתה שבועה לכן משה בתפילתו על עם ישראל בחטא העגל יתכן שגרם שנמחל לו וה' הסכים שמה יזכה להכניס את עם ישראל לארץ ישראל, ואומנם לאחר חטא המרגלים ה' נשבע שעם ישראל לא יכנסו לארץ ישראל, ואילו כלפי משה נגזר שוב מחדש גזירה בגלל חטא עם ישראל שלא יכנס ישראל, אבל עדיין בלי שבועה, ורק בחטא מי מריבה הקב"ה נשבע שמה לא יכנס לארץ ישראל.

אומנם לדעת **המזרחי** גם אם נאמר שהיה 3 דרגות של גזירה על משה, א. קודם יציאת מצרים שנגזר עליו שיכנס לארץ ישראל אבל שלא יזכה לראות בניסים שה' יעשה כשישמיד את מלכי הארץ, ב. שנגזר עליו בחטא המרגלים שכלל לא יכנס לארץ ישראל, אבל עדיין בלי שבועה, ואילו בחטא מי מריבה נגזר עליו בשבועה שלא יכנס לארץ ישראל, הסבר זה אכן מבאר 3 שלבים.

אבל לא משמע כן מדברי המזרחי, וכ"כ קשה כי לאחר חטא העגל ה' אמר למשה שהוא – משה יעלה את העם לארץ ישראל ולפניו ה' יגרש (תחילה אמר ה' ע"י מלאך שילך לפני משה ובני ישראל ובסוף על פי בקשת משה ע"י ה' בעצמו ולא ע"י מלאך), ואם משה יוביל את עם ישראל ויכבוש את ארץ ישראל איך יתכן שלא יראה את הניסים שיהיו בעת כיבוש ארץ ישראל ממלכי הכנעניים??

ואם תאמר שיהיו ניסים נסתרים, כפי שהיה ב"אשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב", וכפי שכתב רש"י: אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל [לארץ] לתוך הנחל לעבור נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ כיון שבאו ישראל לעבור נזדעזעו ההר של א"י כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרר לצד הר של מואב ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום ועברו ישראל על ההרים **ולא ידעו הניסים האלו אלא ע"י הבאר שנכנס לשם.**

בגמרא ברכות לבי אמרו בשם רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל. **וקודם הקשנו מתי עם ישראל אמרו "די לזהב"**, הרי גם לאחר ביזת מצרים וביזת הים שכתוב **בגמרא בכורות** ה' שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים ובכל זאת משה

וטהר לבנו - דברים

לפי זה אפשר לכן משה רבינו לא מצא שונאי בצע בעם ישראל חלק מהדרישות למינוי דיינים, כי לאחר מתן תורה עוד קודם חטא העגל לא היו בעם ישראל תאווי בצע **אלא כולם היו רוחניים** וקדושים וממילא **כולם היו שונאי בצע** ולא היה זה כמעלה מיוחדת באנשים בודדים כפי שמצבנו היום לצערנו.

מלהמשיך לאסוף ביזה בים סוף, ואז הם אמרו: די לזהב – יש לנו יותר מיד.

ובכל זאת הם לא רצו לתת לעגל מזהבם למרות שהיה להם בשפע יותר מידי גם לפי הבנתם, כי לא רצו להשתמש במתנת השם ובברכת השם לעבירה, לכן העדיפו את נזמי נשותיהם, וכתבתי עוד בעניין בדרכים נוספות, בפרשת כי תשא.

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם

כתב רש"י כמדויק בפסוקים – שאנשים "בינה" לא מצא

וכמו כן משה רבינו אומר להם שגם הוא הגיע לשלמות מסירת התורה לעם ישראל רק בסוף 40 שנה אחרי שכבש את סיחון ואת עוג.

וכפי שכתב החתם סופר שאז הואיל משה באר את התורה ב70 לשון שנתן להם את הפלפול שנתן לישראל בטוב עינו כפי שמופיע **בגמרא נדרים לח'**, ואז זכו לשלימות קבלת התורה, וחת"ס מבאר בשם רבו שמשה רבינו בזכות כיבוש ארץ סיחון ועוג שהיה להם דין ארץ ישראל, שלכן סבר משה שהותר השבועה כפי שכתב **רש"י בתחילת פרשת ואתחנן**, לכן שם יש קדושת תורת ארץ ישראל ששווה כפול מתורת חוץ לארץ, אז בצירוף 40 שנות תורה הוכשרו לקבל את בינת התורה, וכך זכו לבינה מושלמת.

במדרש אותיות דרבי עקיבא אות ב' דבר אחר בינה: כתוב שאלמלא בינה אין כל העולם כולו מתקיים אפילו שעה אחת, שנאמר הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, באותה שעה אמר להם הקב"ה לישראל בני הבו עליכם בעלי בינה להיות ראשים עליכם, מיד הלך משה והיה מחזיר בכל משכנות של ישראל ובקש בני אדם בעלי בינה ולא מצא.

מכאן אתה למד שגדולה בינה לפני הקב"ה יותר מן התורה שאפילו אדם קורא תורה נביאים וכתובים, ושונה ותוספות מושלות ומעמדות וכל סדרי מדרשות, משנה ומדרש הלכות ואגדות שמועות, **ואין בו בינה "אין תורתו שווה כולם"!!!** שנאמר "בינת נבונים תסתתר" ישעיה כ"ט.

ואולי יש להוסיף כפי שכתבנו בפרשת כי תשא בדברי הגמרא מנחות כ"ט שמשה רבינו התקנא בתלמודו ובכוח פלפולו של רבי עקיבא עד כדי כך שאמר להקב"ה תן לר"ע להוריד את התורה, אבל יתכן שלאחר 40 יום הנוספים שהיה משה בשמים זכה משה להגיע לתורה שבעל פה – לפלפול ולא חסר שלשהוא מרבי עקיבא, ויתכן עוד שיום לשנה אצל משה בשמים זה שנה אצל עם ישראל בארץ בדומה למה שמצאנו אצל חטא המרגלים, שנחשב להם יום לשנה, ויל"ע.

והדברים מבהילים שעם ישראל לאחר מתן תורה מבורא עולם, ומלמד מושלם כמשה רבינו וגם שינון עד שלמדו 4 פעמים בשיעורים את כל הנלמד, בכל זאת לא קנו בינה, והאם אכן אין תורתן שווה כולם???

ואולי רק לאחר לימוד התורה במשך 40 שנה אז אכן הגיעו עם ישראל לשלימות התורה והגיעו להיות בעלי בינה, כפי שמצאנו **ברש"י דברים כ"ט ג'** שרק לאחר 40 שנה שמשה לימדם תורה רק אז הם ירדו לסוף דעתו של רבם, כשטענו נגד מסירת ספר התורה לבני לוי, וטענתם הייתה שמא בדורות הבאים יטענו בני לוי לבניהם שרק הם בני לוי קיבלו את התורה ולא בניהם, ומזה התלהב ושמח משה רבינו ואמר **"היום הזה נהיית לעם"** שהיום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים בה', ואולי מחשבה וטענה זו באה להם מתוך שהתבוננו דבר מתוך דבר כי כבר הגיעו לבינה.

ולאחר מכן משה רבינו מספר שאת 40 שנה שעשו במדבר עשו מתוך נזיפה כי חטאו בחטא המרגלים, ובכל זאת הצליחו עם ישראל לאחר 40 שנה אלו להגיע לבינה ולרדת לסוף דעת רבם, אומנם מצד שני משה מוכיחם שאילו הם לא היו נזופים כל 40 שנה וגם משה רבינו לא היה סובל בגללם אלא הייתה לו גילוי שכינה היו מגיעים להישגים גדולים יותר בעמקות התורה ובקדושתה, ועל זה הוכיחם משה שלמרות הישגם העצום עכשו לאחר 40 שנה שהגיעו לבינה, עדיין צריך לכאוב להם הנזק על ההפסד שהפסידו בגלל שהיו נזופים משך 40 שנה וכפי שכתבתי בפרשת שלח באריכות.

ואולי כך הם סדרן של פרשת דברים והקשר הנושאים, שמשה הוכיחם ברמזים לפני מותו, כי רק כאשר הם הגיעו לדרגת בינה, לעומת מה שהיו חסרים בבינה כל אותם ה 40 שנה, אבל עכשו משה רבינו הוכיחם ברמז והבינו, דבר מתוך דבר, ויש הרבה עומק בדברי משה הללו כי רבו המחלוקת במפרשי התורה בכוננת דברי משה ברמזיו.

ומוסד חשוב והשקפת עולם יש ללמוד בעניין הבינה מדברי הרבינו בחיי במדבר לג' א' על הפסוק **"ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנייך קנה בינה"** (משלי ז, ז): **שלמה המלך ע"ה לימד את העם שלפני שאר החכמות יקנה חכמת התורה, ואחר שקנה חוכמת התורה יצטרך עוד לקנות בינה, כדי שיבין דבר מתוך דבר, כי אין שלימות החכמה מבלעדי הבינה, "ובכל קנייך קנה בינה" כלומר אף כי תתן עליה כל ממונד קנה אותה, כי היא העושר האמיתי:**

והוצרך שלמה המלך ע"ה להודיענו כאן, שיצטרך האדם להקדים לנפשו חכמת התורה כולה תחילה לשאר החכמות, מפני שאילו התעסק בשאר החכמות תחילה יטו את לבבו מדרך החכמה ויולידו בו דעות נפסדות, אבל כאשר הוא מתעסק בחכמת התורה תחילה הוא עושה עיקרו ותחילת יסודו ממנה, הרי הוא רשאי לבנות על היסוד שהוא בנין שאר החכמות שאין כח בהן מעתה להפסיד דעתו ולבלבל מחשבתו, לפי שחכמת התורה נמשלת לכסף צרוף:

ולכן נלחמו רבותינו על הישיבות הקדושות שיהיו על טהרת הקודש בלי לימודי חול, אלא אך ורק חוכמת התורה, כי כך מגדלים דורות ישרים של יהודים בעלי שכל הישר הבנוי מחוכמת התורה הטהורה מכל דעות כוזבות וריקניות, ומשך אלפי שנים כך גדלו בחורי ישראל בצעירותם על טהרת לימוד התורה הקדושה, ובורא עולם הזן ומפרנס דאג לעמו ישראל לפרנסה כפי שנגזר לכל אחד ואחד, ומי שנותן חיים הוא גם נותן מזונות, רק חזק ואמץ, בחינוך ילדיך על טהרת הקודש בישיבות קדושות ותזכה לזכות התורה שתעמוד לך תמיד אמן ואמן.

שירה על ניצחון סיחון ועוג – וסיבת כתיבת סיחון לבדו ועוג בנפרד בפסוק ד'

על סיחון ועוג, ותואר כוחו העצום של סיחון ועוג במדרש תנחומא, אחז"ל: קשה היה סיחון, כמגדל וחומה היה

כתוב במדרש תנאים שלכן כתוב סיחון ועוג בנפרד, כי משה רבינו היה אמור לומר שירה כפולה על ניצחון העצום

וטהר לבנו - דברים

סיחון ועוג, זה שווה או אפילו יותר מעוצמת השירה, והראיה לכך שלא היה קטרוג ועונש והפסד למשה ולעם ישראל בעקבות אי אמירת השירה.

זז מזכיר מה שכתבתי בפרשת האזינו מדוע אכן חזקיהו לא אמר שירה, שהרי על נס שהתפרא מחוליו הוא כן אמר שירה, אלא התשובה כי יתכן שחזקיהו חיזק את עמו מול רוב עם ישראל – עשרת השבטים שעבדו עבודה זרה ואבדו מארצות הגויים, והסביר להם את עוצמת התורה הקדושה, ואת תוקף קיום מצוות ה', שמי שהולך ודבק בדרכי ה' מגיע לו כביכול בדרך הטבע שיהיה לו כל טוב בעולם, וכדברי התורה "אם בחוקתי תלכו ונתתי שלום בארץ". וכפי שמצאנו בד"ה ב' פרק לה', במלך הצדיק יאשיהו שנלחם במלך מצרים כי היה בטוח שמגיע לו הניצחון בגלל צדקות הדור, בטענה שמובטח שחרב לא תעבור בארצכם כשמקיימים את התורה, ועי"ע שם בעניין.

זא חזקיהו שלא אמר שירה למד זאת מכך שמשה רבינו שלא אמר שירה על ניצחון סיחון, בכדי ללמד את עם ישראל על עוצמת כוח לימוד התורה, וסבר שהוא הדין גם כלפיו שטען אני מחנך את עם ישראל שאין צריך לומר שירה על הנס כי טבעי שמגיע לנו הנס, ובכך להעצים את כוח התורה שהרים חזקיהו בעוצמה שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ, ובדקו מגבת ועד אנטיוכוס ולא מצאו תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. ובמטרת להראות את כוח התורה וקיום מצוותיה חשב חזקיהו שעדיף לא לומר שירה, ללמד על כוחה של תורה, כפי שסבר ללמוד כן ממשה רבינו.

אז יש הבדל עצום מהנהגת משה להנהגתו, כי משה לאחר הנס לא הסתמך על מה שלימד 40 שנה את עם ישראל תורה ומצוות, אלא לאחר הנס, חידש עוצמה בלימוד התורה, שאז חידש להם בתורה, שביאר להם את התורה ב70 לשון באר היטב, ואילו חזקיהו סמך על התורה שלמדו כבר, ועל המצוות שקיימו קודם, ולא חידש פעולת תלמוד תורה מיוחדת לאחר הנס שישמש במקום השירה.

מדוע לא אמר משה שירה על ניצחון סיחון ועוג – דרך חדשה

להיפך זה היה לצערו של שבנא הרשע וסייעתו שהיו קבוצה גדולה יותר מקבוצתו של חזקיהו, כי שבנא הרשע רצה להתחבר לסנחריב, והיות ולא היה שלימות בעם ישראל - כולל הרשעים, שיאמרו שירה בשמחה ובשלימות העם באחדות מושלמת להודות ולהלל, לכן נמנע חזקיהו מלומר שירה.

זב זאת חזקיהו נענש על כך בגלל שהקב"ה אמר לו ששבנא וסייעתו לא נחשבים כרוב עם ישראל כי קשר רשעים אינו מן המניין, ורק חזקיהו וסייעתו נחשבים לעם ישראל ואם כן הם ראויים לנס, והיות ורק הם נחשבים עד ישראל לכן יש כאן שלימות בשירה, והיה עליו החובה לומר שירה, וראה עוד בפרשת חוקת מה שהארכתי בעניין.

אלה הדברים וגו' וחצרות ודי זהב

יח יחיד", שאותי ציווית ולא אותם, ובוזה לימד עליהם זכות. והנה במחלוקתו של קרח אמרו כלנו שמענו מפי הקב"ה אנכי ולא יהיה לך, ומכיוון שהשוו עצמם למשה רבינו כלפי עשרת הדברות לכן התברר למפרע שהמליצות יושר של משה נופלת, ולכן כתוב קודם חטא קרח ורק אחרי זה חטא העגל.

אז קצת צ"ע שהרי רק קרח ועדתו טענו כן וכלל עם ישראל לא היו שותפים עמו בטענה זו? ועוד צ"ע שהרי הגמרא דורשת לימוד זכות נוספת על עם ישראל שחטאו בעגל

גבהו, והיה קשה מכל הבריות, וארוך מכל מגדל שבעולם, ורגליו מגיעות לארץ, ואין בריה בעולם יכולה לעמוד בפניו. מה עשה הקב"ה כפה שר שלו ושר ארצו והפילו ממקומו ומסרו לפני ישראל, ככתוב "ואשמיד פרוי ממעל ושורשיו מתחת" עמוס ב', וממשיך המדרש: אמרו חז"ל קשים היו סיחון ועוג יותר מפרעה וחילו, וכשם שאמרו שירה על מפלת פרעה וחילו כך בוודאי וכל שכן שהיו ראויים לומר שירה על מפלת סיחון ועוג, אלא שבא דוד ואמר עליהם שירה שנאמר תהלים קלו' "למכה מלכים גדולים כי לעולם חסדו ויהרוג מלכים אדירים וגו' לסיחון מלך האמורי כי לעולם חסדו וגו'":

זמ רק דוד אמר שירה על זה, וייתכן שמשה סבר שבמקום שירה הוא ימסור את פלפול התורה וע' פנים לתורה ב 70 לשון, שעוצמתם תשווה לשירה, או שעכ"פ תדחה השירה ותיאמר בתקופת דוד, ולכן לא נוצר קטרוג על משה שלא אמר שירה על הנס העצום, לעומת הקטרוג שהיה על חזקיהו שלא אמר שירה על נס מות צבא סנחריב, ועד כדי כך היה קטרוג עצום שהיה הפסד נורא ומחריד!! שחזקיהו היה אמור להיות משיח כי אמורה הגאולה להגיע, ובגלל שחזקיהו לא אמר שירה הכל התבטל.

זכ מה היה איכפת למשה בכל זאת גם לומר שירה על ניצחון סיחון ועוג, לפני או אחרי שלימד את עם ישראל תורה ב70 לשון באר היטב?? הרי משה אמר שירה על קריעת ים סוף ועל נס הבאר, מדוע לא התעקש לומר שירה על נס עצום זה??

זי שמשה רצה לומר לעם ישראל, דעו לכם נכון שאני נתתי לכם מוסר על כל מה שחטאתם במשך 40 שנה במדבר, בכל זאת דעו לכם שאין אחד שיכול לטעון נגדי וכפי שהביא רש"י ולטעון "קשוט עצמך תחילה"!! מדוע אתה משה לא אמרת שירה על ניצחון סיחון ועוג??

כ משה טוען להם זה לא טענה נגדי אלא שבח עבורי, כי רצוני היה ללמדכם ולהוכיח לכם עד כמה עוצמה וכוח יש בתלמוד התורה, שעל ידי החיזוק שמשה לימד את עם ישראל תורה ב70 לשון באר היטב מיד אחרי הכותו את

זכ אחרת נראה לפרש, שמשה רבינו לא רצה לומר שירה על מלחמת סיחון ועוג, בגלל שהיה פגם עצום בעת הניצחון שפגם עכן כשמעל ולקח לעצמו מהשלל דברים שהיו אמורים להיות להקדש, וכפי שנראה לקמן בפרשת ואתחנן, ושירה היא כשיש שלימות של כלל עם ישראל, ככתוב "אז ישיר משה ובני ישראל", שאפילו דתן ואבירם חזרו בתשובה באותו זמן, ועל כך פנים גם הם שמחו בנס קריעת ים סוף, ועי' עוד מה שהארכתי בפרשת חוקת בעניין, כלפי שירת הבאר.

זכ ואכן בדרך דומה ביארתי בפרשת חוקת עוד הסבר מדוע חזקיהו לא אמר שירה, כי חזקיהו סבר שבנס העצום של מות צבא סנחריב לא היה לשמחת כל עם ישראל, אלא

זכ דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די, ברכות לב'.

זכ ראינו בספר "לב אריה" – חנוכת התורה, שתמה מדוע חטא העגל המרומז ב"ודי זהב" שהיה החטא הראשון בכל זאת הוא נכתב בסוף הפסוק – בסוף רשימת החטאים? וביאר על פי המדרש שהביא רש"י בפרשת יתרו, שאמר משה לפני הקב"ה מפני מה אתה רוצה לענשם על חטא העגל הלא אמרת "אנכי" ולא יהיה "לך" "בלשון

וטהר לבנו - דברים

אומנם מפורש בגמרא הנ"ל ש"ודי זהב" כן משמש **למליצות יושר**, ולכן נראה לתרץ, א. ע"פ התרגום יונתן שפירש שכנגד הזהב של העגל בנו את המשכן שהיה בו זהב טהור, וזה כיפר הן על העגל והן על כל הרשימה של החטאים הקודמים שבפסוק.

ב. עוד נראה, שהיות ומשה הוכיחם תחילה ברמזים כאשר הם אינם ברורים כ"כ כפי שנחלקו המפרשים בניאור הרמזים, ואילו ודי זהב ברור לכולם שהכוונה לחטא העגל, והיות **ובסיום יש לימוד זכות** על עם ישראל, ממילא עם ישראל הבינו **שכל המוסר של משה רבינו שאמר ברמזים קודם, אמרם מתוך לימוד זכות על עם ישראל, מתוך לב אוהב מאוד, "מוכיח אדם אחרי חן ימצא, ממחליק לשון"**.

ולכן עם ישראל לא נכלמו ולא התביישו בדברי המוסר של משה שאמר הן תחילה **בראשי פרקים וברמז, והן בהמשך שפירט להם** בהרחבה את דברי המוסר.

אלה הדברים – מוסר ברמז

ועוד יותר סבלנות, ולספוג ולהבליג ולהעלים ולהתעלם, ולשכוח ולא לנקום, ולפתוח עוד דף חדש ועוד דף חדש, אולי יש תקוה.

אבל בטוח שלא נפסיד מזה.. בסוף הילד יעריך ויזכור את האהבה והסבלנות, ותראה נחת ממנו אמן ואמן.

והנכם היום ככוכבי השמים לרוב – וכי עם ישראל היו מרובים ככוכבי השמים?

לעולם מניין שכן כתוב (יואל ב) "וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ה' אלקיכם ואין עוד".

ודברי המדרש מובנים על פי **המלבי"ם** שם, שהיות ועובדי עבודה זרה עבדו לשמש ולירח, לכן לעתיד לבוא כשיתגלה כבוד ה' שהוא השולט והוא לבדו המשפיע כל טוב, ממילא יתביישו עובדיה שהאמינו בהבל ובשקר, משא"כ לעם ישראל שנמשלו לכוכבים, יהיה כבוד גדול שהאמינו תמיד בה' ורק בה' היה ביטחונם תמיד.

ולפי זה מובן, שלא כתוב במפורש שעם ישראל נמשלו לשמש וירח, אלא רק לכוכבים כמפורש בפסוק, כי משה רבינו בזמן המוסר שנתן לישראל, בו זמנית רימז להם עד כמה דואג שלא יתביישו אפילו לא ברמז או מתוך משל ונמשל כלשהוא.

ויתכן עוד בדרך אפשר, שעם ישראל אכן יתרבו ככוכבים, ויותר מכך הם יתרבו כעפר הארץ, כי לעתיד לבוא יקומו לתחייה כל היהודים שמתו במשך כל הדורות, ויחיו לנצח בלי למות, וממילא הם יתרבו ככוכבים וכעפר הארץ ואולי עד חיי העולם הבא שהוא אחרי ימות המשיח לפי כמה דעות בראשונים!! (רק עדיין לא התבוננתי לעומק שמה שמובא בגמרא שאין בן דוד בא עד יכלו הנשמות שבגוף, - **יבמות סב'**, אבל הכוונה לנשמות שנגזר עליהם להיוולד לפני הגאולה) בפרט שהם היו לאחר מתן תורה, (ממחרת יום כיפור שאז יתרו הציע שמה ימנה עוד דיינים), ובמתן תורה היו כל נשמות עם ישראל כולל הגרים וכולל כל הדורות הבאים עד סוף כל הדורות, ולכן כבר אז אפשר להחשיבם ככוכבים המרובים מאוד.

ובדרך מחודשת מובא במדרש **רבה א' (יב)** אמר להם משה: **היום אתם ככוכבים אבל לעתיד לבא - "לרב" אתם עתידים להיות דומים לרבכם - הקב"ה, ככתוב "כי ה' אלקיך אש אכלה" וכלפי ישראל לעתיד לבא כתוב (ישעיה**

גגל ריבוי הזהב, **בברכות לב'** מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה, רבשי"ע בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר **בהושע "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל"**, וא"כ מדוע הוקדם שאר החטאים לחטא העגל הראשון?!

והנה בעלי **התוס'** **מפרשים "ודי זהב"**, הוכיחם על מעשה העגל שעשו מרוב זהב שהיה להם, א"ר אבא מהו ודי זהב א"ל הקב"ה: משה, **דייך שאתה מוכיח אל תוכיח יותר בני**, ולפ"ז משמע שעשיית העגל מתוך ריבוי הזהב זה תביעה נגד עם ישראל ולא לימוד זכות, שזה כפיות טובה שבמקום להוקיר טובה עם ישראל פגעו וחטאו לה', עכ"כ שאמר הקב"ה למשה די להוכיח, ולכאורה הכוונה די לקטרג על עם ישראל? ובעצם זה **תואם לדברי לב אריה ש"ודי זהב" משמש כטענה ולא כמליצות יושר**.

בדור הזה כמה עלינו לאהוב את הילדים, כמה עלינו לנהוג בהם כבוד, שהרי אם משה רבינו בדור דעה הוכיחם בדרך כבוד בכדי לא להכלימם, למרות שהיו חסונים ואנשי חיל .. בכל זאת, הוכיחם בעדינות ובכבוד. כל שכן אנחנו בדור חלש כל כך, דור חוצפן מאוד, בוודאי עלינו לנהוג בכבוד וברגישות לכל ילד וילדה, עדינות והתחשבות עד כמה שניתן.

בסוף 40 שנה שהיו ישראל במדבר הם היו כ-600 אלף גברים בני 20 ומעלה, וכנגדם היו כ-600 אלף נשים, ועוד ילדים, וזה יוצא כמה מיליונים עד עשרות מיליונים מקסימום, ומספר זה לכאורה אינו כמספר הכוכבים המרובים? – ואכן זו **קושיית רש"י**, ולכן פירש שהכוונה שעם ישראל משולים לשמש וירח וכוכבים שקיימים לעולם.

וקשה לכאורה על פרש"י, א. שהרי כתוב **"לרוב"**, משמע שעם ישראל נמשלו כריבוי הכוכבים? וכמו כן קשה שרש"י הזכיר שנמשלו לשמש וירח ובסוף כתב כוכבים, ואילו הפסוק מזכיר רק את הכוכבים.

ומצאתי במזרחי שתירץ על קושיית רש"י, וביאר שכוונת הפסוק **"והנכם היום"** הכוונה שאתם היום קיימים כמו השמש והלבנה והכוכבים שקיימים ומקיימים את היום (לילה ויום באורם התמידים), ופירוש **"לרוב"**, שיבא זמן שתהיו כמותם גם שתתרבו כריבוי הכוכבים, אבל עכשיו אתם כיום ולא לרוב, ואולי לפי הסברו של המאירי במילה **"היום"** כבר כלול השמש והירח ויתכן שביום כלול שמש וירח, וזה דומה קצת ומקביל לכתוב **בבראשית א' (טז) "ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים"**.

אבל עדיין גם לפי תירוצו של המזרחי, עדיין קצת קשה, מדוע את הכוכבים הזכיר במפורש, ואילו את השמש והירח הגדולים והחזקים הזכיר ברמז?

ותשובה לכך זכיתי ומצאתי במדרש **רבה א' יד'**: אמר משה לפניו, רבשי"ע למה לא משלת את בניך בחמה ובלבנה שהם גדולים מכוכבים? אמר לו הקב"ה חייך חמה ולבנה יש להם בושה לעתיד לבוא ככתוב **ישעיה כד' כג' "וחפרה הלבנה ובושה החמה"** אבל הכוכבים אין להם בושה

וטהר לבנו - דברים

שנאמר (תהלים קטו) "כמוהם יהיו עושיהם", מי שעובד להקב"ה לא כל שכן שיהיה כמותו.

(י) "והיה אור ישראל לאש וקדושו ללהבה", וא"ר לוי בר חמא ומה מי שעובד עבודת כוכבים הרי הוא כמותו,

במה נמשלו עם ישראל לכוכבים?

נזקק משה להעמיד להם דיינים נוספים כמובא בפרשת יתרו.

ויתכן שחשיבות מניין עם ישראל, הוא כדברי האור החיים הקדוש שכתב שכתוב בגמרא סנהדרין כו' ש"אין מנין לרשעים", שלמרות שיהיה מספרם רב אין מספרם נחשב ונמנה, ורק מניין הצדיקים נמנה ונחשב,

(וכפי) מה שמצאנו אצל חזקיה שפחד שעם ישראל יפסיד במלחמה עם סנחריב כי רוב עם ישראל היו רשעים, עד שאמר לו הקב"ה שלא תאמרן קשר - אתם סיעתו של חזקיה אע"פ שאתם מועטים מסיעת שבנא לא תאמרו אחרי רבים להטות. כי עם שבנא הוא קשר רשעים ואינו מן המנין. **רש"י ישעיה פרק ח' יב', עי' בספר וטהר לבנו פרשת וישלח בענין זה**, וממילא השבח לעם ישראל שהריבוי שלהם נחשב ככוכבי השמים שמנינם נחשב.

ולפי זה מתורץ שכבר כתוב שעם ישראל יתרבה כעפר הארץ, ולמה נמשלו ככוכבים, אלא המשל ככוכבים זה לא לענין הריבוי אלא לריבוי האור ככוכבים שמאירים את העולם בריבוי התורה והמצוות, ואכן היות ורק יהודים צדיקים מאירים את העולם בתורה ובמצוות, כי רק הם מאירים את העולם ככוכבים המאירים.

ההבטחה לאברהם אבינו שלא יהיה אפשר לספור את עם ישראל ככוכבים

ויתכן, שמשה רבינו אמר לעם ישראל, והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, דהיינו שזכיתם עם ישראל דור מקבלי התורה מסיני, שאתם התרבתם הרבה יותר מ30 צדיקים המובטחים לאברהם בכל דור, ולכן קשה לי לטפל לבדי בעם עוצמתי כזה, ומצד שני קל לי למצוא דיינים מושלמים שיעזרו לי כי דרגתם עצומה והם צדיקים כאברהם אבינו. עוצמת מצווה אחת

במדרש רבה א' יד' הביא כמה הסברים לדבר, א. בכך שיש בעם ישראל דרגות של צדיקים שמאירים באור שונה ובעוצמה שונה כמו הכוכבים.

ב. כמו שלכוכבים אין להם לא חקר ולא מנין (ולכאורה קשה שהרי כתוב (תהלים קמז) מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא, ואולי הכוונה שאדם לא יכול לחקור ולספור, וכפי שכתוב **בראשית טו' ה' ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך**: משא"כ הקב"ה הכל יכול אכן סופר את הכוכבים).

ג. מה הכוכבים שולטים מסוף העולם ועד סופו כך עם ישראל, ואולי הכוונה שעם ישראל משפיע על כל העולם כולו.

ד. **במדרש רבה שמות א' ג'** הוסיף שכמו שהקב"ה מונה את הכוכבים ולכולם שמות יקרא, כך עם ישראל בירידתם למצרים הקב"ה ספר אותם, ואולי לכולם שמות יקרא יתקיים בעם ישראל כשנמנו בתחילת ספר במדבר עם ספרי יחוסין, **ואכן** הסבר ד' כבר התקיים בעם ישראל בתחילת 40 שנה, כמו כן הפסוקים כאן מתאר מה שהיה קודם מינוי הדיינים – שרי עשרות וחמישים שבגלל ריבוי ועוצמת העם

בחומש בראשית טו' ה' כתוב **"ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך"**, והרבנו בחיי **ובעל הטורים** כתבו ש"יהיה" בגימטריא 30, לומר לך שאין דור שאין בו 30 צדיקים **כאברהם!!!** וזה ההבטחה: שכמנין יהי"ה צדיקים יהיו לעולם בזרעך, שנאמר **"ויאמר לו כה יהיה זרעך"**.

עוצמה של מצווה אחת - חיזוק עצום לעם ישראל

לעם ישראל היתכן שעדיין אסור לנו לאבד את האיוב שלנו שיעמוד לצרנו לדורות.

אלא בכל זאת אדרבא יש כאן חיזוק עצום לעם ישראל ראו מה כוחה ועוצמתה של מצווה אחת שנעשית בשלימות, עד כמה היא משפיעה לדורי דורות, וכמעט בכל מצב וכנגד הכל היא משפיעה ומגנת, לכן יהודים יקרים אנא הקפידו על כל מצווה ומצווה, ועשו אותה בשלימות.

מדרש נפלא על מלחמת עוג – בסיוע התלמידים החשובים: אברהם לוין, יוסף ברנשטיין, ויעקב צבי פריימרק נ"ו

ובפשטות כל עם עווד את הנציג שלו, דהיינו ישראל קללו את עוג שבא נגדם להורגם בהרים, והאמוריים ברכו את עוג שזרק הרים לכיוון עם ישראל.

אבל לשון המדרש לא משמע כן, שהרי אצל עוג כתוב **"זורק"** ואילו אצל משה כתוב **"סומכו"**, ואכן עם ישראל קללו את עוג שידיו **"זורקות"** הרים, ואילו הגויים האמוריים ברכו את מי ש"סמך", דהיינו את משה.

נפלא עצום שהגויים במקום לעודד את עוג מלכם שהוא ממלכי האמוריים, בכל זאת הם מברכים את משה שבא לרעתם להשמידם? ובפרט שהגויים רואים את עם ישראל לחוצים שמקללים את עוג שמסכן אותם, איך בדיוק הגויים משבחים את כוחו של משה באמצע הקרב הקשה?

משה רבינו יחד עם כל עם ישראל כשכולם צדיקים, דבקים בה' כעדות הפסוק – דור מקבלי תורה מסיני, שזכו לראות ניסים ונפלאות בהשגחה עליונה, בכל זאת לא יכולים לנצח ולגעת כביכול אפילו בפירור מאדום, וכל זה בזכות כיבוד אב של עשו שהיה לפני דורות, שעמד לו ולזרעו אחריו, וזאת למרות שאדום התגרה ויצא למלחמה בעוצמה נגד ישראל, ואם כן יתכן וזה גרם צער ותסכול

מדרש רבה א' נד' משה ראה את עוג יושב על החומה ורגליו מגיעות לארץ, אמר משה איני יודע מה אני רואה חומה אחרת בנו אלו בלילה? א"ל הקב"ה משה זה שאתה רואה הוא עוג, א"ר יוחנן אורך רגליו י"ח אמות.

אותה שעה נתיירא משה, אמר הקב"ה אל תתיירא שאני מפילו לפניך, עוג היה תולש הר וזורק על ישראל ומשה היה נוטל צרור ומזכיר עליו שם המפורש וסמכו, ישראל אומרים ארורות הידים שכך זורקות ואמוריים אומרים ברוכות הידים שכך סומכות:

וצריך להבין א. מה העניין של הקללות והברכות של עם ישראל כנגד האמוריים, וכי משה צריך עידוד שיקללו את עוג, וכן את מי האמוריים ברכו?

וטהר לבנו - דברים

ואם תשאל עוד מדוע משה בהריגת עוג היה צריך לעשות תחבולה הנראית כביכול שזה בדרך הטבע למרות הבטחת הקב"ה שבידך נתתיו, וכפי שמובא בגמרא ברכות נד' שמושה היה גבוה 10 אמות ולקח גרזן של 10 אמות וקפץ 10 אמות והכה את קרסולו של עוג, ולמה לעשות פעולות גשמיות אלו ועוד מאמץ אדיר לקפוץ בגובה כל הגוף, הרי קיבל הבטחת ה'?

ועל זה לכאורה אין לתרץ כמו מקודם – לגלות הנס, כי כאן יתכן והגויים לא ראו נס גלוי ומוחשי כמו מקודם בזריקת החץ שפורר את ההר? כי עדיין אדם יכול ליפול ממכה בקרסול. **ועי' מה שכתבתי קודם עוד במאמר בעניין.**

ותירצתי ע"כ בפרשת חוקת, שמושה בענותו הרבה לא רצה לתלות ניצחון עוג בזכותו "בידך נתתיו", כי הוא צדיק גמור, אלא משה הרגו 3 פעמים 10 אמות, לרמז על כוח זכות 3 אבות - אברהם יצחק ויעקב.

והוסיף תלמידי היקר אברהם לוי שאולי משה רבינו ומתוך ענותו רצה לתלות הניצחון בזכות עם ישראל, ורימז שבא לנצח את עוג בכוח **כהנים לוויים וישראל** שהם **3 קבוצות** מרכזיות של עם ישראל, ואין עדה פחות מ-10 משנה סנהדרין א' ו', וכמו הרמז שב-3 המצות שבלייל הסדר.

עוד הוספתי שה-30 אמות שהיה צריך משה בכדי להרוג את עוג, זה כנגד "כה יהיה זרעך" ש יהיה בגימטרייה 30 צדיקים שבכל דור ודור שעליהם העולם עומד, כמובא ברש"י ומצודת דוד זכריה יא' פסוק יב' יג'.

הגובה של עוג?

שבגדלותו היה ענק ביותר שרק עד קרסולו היה 30 אמות?? לכן פירש רש"י באמת עוג שכל אמה ענקית היא.

אומנם יש לחקור, האם הכוונה באמת עוג כשהיה תינוק, או כאמת עוג בגדלותו כשהיה בשיא גודלו?

והנה גם אם עריסתו הייתה 9 אמות לפי אמות עוג בהיותו תינוק, גם אפשר להוכיח שהייתה צורתו משונה, כי עוג היה אמור להיות 3 אמות ולמה עשו לו עריסה פי 3?

אבל באמת נראה מהתרגום אונקלוס שעריסתו הייתה 9 אמות לפי מידת האמות של עוג בבגרותו בשיא גודלו, שכתב התרגום "באמת מלך", ובפשטות כוונתו לאמת עוג, אבל א"כ למה לא כתב "באמת עוג", אלא יתכן שכוונתו שה-9 אמות היו לפי מידת האמה בהיותו מלך/בגדלותו.

ויתכן שאכן כבר בהיותו תינוק כבר גופו היה מוזר מאוד וחסר צורה של אדם רגיל, שכל גופו היה פי 9 מאמת ידו בשיא גודלו ביותר בוגר, זאת אומרת בפשטות שידיו כשהיה תינוק היו קטנות מאוד מאוד לעומת שאר גופו, ואולי כך גם שאר גופו היה חסר צורה אנושית, בכל זאת הוא היה שריד לרפאים, ויליי.

בזונו לנו – קרעו בגדים וזורקים בהמות ובגדים

ויתכן שעם ישראל בכדי שלא יהיה פיתוי לאחד השבטים לרצות להישאר בחו"ל בגלל השלל וכמות הבגדים שנשאר שם, שיעזור לו בשנים הבאות, לכן השבטים קרעו והשחיתו כל מה שלא היה בו שימוש וצורך עכשווי.

רק יש לתמוה שכתוב שהשליכו את הבהמות שכבר היה להם שפע ומיותר, אבל אם כן מדוע היה חלוקה מדוקדקת

וכמו כן יש לתמוה, מדוע היה למשה להתאמץ ולזרוק על כל הר חץ, הרי הזכיר שם המפורש, ובכוח שם המפורש משה בנערותו עוד קודם קבלת התורה עוד לפני שהיה למשה את כוח התורה, כבר הצליח להרוג בשם המפורש את המצרי בלי שום פעולה גשמית, למה כאן נזקק משה להתאמץ אפילו קצת בפעולה גשמית.

ואולי אילו משה לא היה עושה פעולה קטנה של זריקת חץ, הגויים לא היו רואים את הנס בבירור מוחשי, שאולי היו חושבים שההר התפורר מעצמו כשנעקר ממקומו ומחיבורו לארץ, ורק כשראו שחץ קטן פוצץ את ההר ביחד עם שם המפורש (שלא בטוח ששמעו וראו מרחוק את שפתי משה, וכן משמע שברכו את הידים ולא את הפה שהזכיר שם המפורש), אז הגויים ראו את עוצמת הנס שראו בידי משה.

והתקיים כאן הפסוק בהלל, "הללו את ה' כל גויים", והריבוי "כל" התקיים כאן במיוחד, "כי גבר עלינו חסדו", שהגויים ראו ניסי ה' והתפעלו וברכו את ה' שנתן כוח בידו משה להציל את עם ישראל בחסדו ובניסיו, והחידוש "כל" ללמד שאפילו שזה היה לרעת הגויים, וגם תוך כדי מהלך של לחימה שעדיין בעיצומו, וגם כשראו את עם ישראל לחוצים ומפוחדים, בכל זאת "הללו את ה' כל גויים שבחווהו כל לאומים, כי גבר עלינו חסדו".

ואולי הסיום "ואמת ה' לעולם הלוקה", שכוח האמת של ה' שמנצח את אויבי ישראל כעוג שבא להשמידם, תשפיע גם על הגויים שהם יודו ויברכו את ה' הגדול והנורא ששולט בעולם כרצונו, ולמרות שזה נגדם, אבל זה האמת, והאמת תתפרץ מפייהם בשירה והודיה לה'.

במדרש כאן אמר ר' יוחנן שגובה רגליו של עוג 18 אמות, וקשה שהרי בגמרא שם מפורש שעד קרסולו של עוג היה 30 אמות, וממילא רגליו שזה חצי גוף היו אמורים להיות כמה מאות אמות אם לא יותר?

והתירוץ שבפרשתנו כתוב ש"עוג נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל 9 אמות ארכה באמת איש", ופירש רש"י "באמת עוג", ולפי זה יתכן ומובן שה-18 אמות שראה משה ברגליו עוג הכוונה באמת עוג שהיו ענקיות.

ולפי זה אפשר להבין מדוע משה חשב שהם חומה ולא ראה אדם ענק יושב? כי אמה רגילה היא 60 סנטימטר, ואדם ממוצע גובהו 1.80 מטר, ורגליו – חצי גופו 90 סנטימטר, שזה כאמה וחצי. ולפי זה לעוג שרגליו היו לא אמה וחצי באמת עוג, אלא 18 אמות שזה פי 12 מיחס הרגליים של אדם רגיל, ממילא לא ראה משה צורת אדם, כי צורת עוג אכן הייתה מוזרה גם ביחס לגופו עצמו "בלי פפורציות", ולכן לא הבין מה זה, וחשב שזה חומה חדשה.

ואולי גם עריסת עוג מלמדת על שגופו משונה מצורת כל אדם, כי השפתי חכמים מסביר דעת רש"י, שלא יתכן שגובה עוג כשהיה תינוק רק 8 אמות, שזה רק קצת יותר מכפול מבן אדם רגיל, והרי בגמרא ברכות שם משמע

דש"י ב' לז' כתב: בביזת סיחון נאמר בזנו לשון ביזה שהייתה חביבה עליהם, וכשבאו לביזת עוג כבר היו שבעים והייתה בזויה בעיניהם, ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים, ולא נטלו כי אם כסף וזהב, לכך נאמר בזונו לנו לשון בזיון.

שואל מן ראש הישיבה זצ"ל מה אם איסור בל תשחית? למה קרעו את הבגדים שלא רצו לקחת?

וטהר לבנו - דברים

ולקחו כל כך הרבה ביזה של בני אדם ובהמות למאות אלפים, ועצם החלוקה הבליטה לכולם את עוצמת הנס וההצלחה בסעייתא דשמיא.

ויתכן עוד לתרץ על פי דברי האור החיים הקדוש שהבאנו בפרשת מטות, ע"פ מסכת כלה (פרק ב) וז"ל אמר רב אחאי בר יאשיה כל המפנה עצמו מן העבירה [ולא עשאה] אפילו הוא ישראל ראוי הוא להעלות עולה ככהן גדול על גבי המזבח:

וכאן אנשי הצבא שנלחמו במדיין פינו עצמן מהעבירה, שאמרו ז"ל שכך היה מנהגם באותה מלחמה, כשהיו **מפשיטים תכשיטיהם היו טחין פניהם בטיט ורפש**, שלא יסתכלו בהם, ולכן כתוב **שבני ישראל אלו ראויים להיות לפני ה'** כמאמר רב אחאי בר יאשיה (הני"ל) והיה הדבר לזיכרון דהיינו עולה שמעלה כהן גדול על המזבח.

ושלל כזה שנלקח בקדושה ובטהרה, שנלחמו במלחמה זו שלא יהנו מעבירה לא בראיה ולא במחשבה, ועד כדי כך ביזו עצמם ברבים שביקשו כפרה על הרהורי עבירה, אם כן כל מה ששלו בביוזה הוא קודש קדשים, ואפילו הכומו שהוא תכשיט של זנות דווקא בגלל זה היה קושי גדול יותר להתגבר על היצר והם כבשו יצרם וטמנו פניהם בבוץ ובטיט כשלקחו תכשיטים אלו, ובכוח גבורה עצומה זו נתקדשו התכשיטים שנצרו לעבירה בלהט הכבשן של אש תבערת הקודש של הצדיקים שנלחמו במדיין, ושלל כזה שהתקדש ביותר כדאי וראוי שיהיה לכל יהודי בבית.

וזה מזכיר קצת את עניין מראות הצובאות שהיות והשתמשו נשות ישראל הצדיקות במראות להרבות את עם ישראל בפריה ורביה למרות גלות מצרים הקשה, לכן הקב"ה בחר בהם שישמשו לכיור במשכן.

"וטפכם ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע, המה יבואו שמה"

ההתבגרות, וב"ד של מטה מודד לפי תחילת ההתבגרות, וב"ד של מעלה לפי סוף התהליך.

ותשבו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם"

ואולי כי באמת לא היה צורך לשמוע, כי כבר טופל באופן המושלם, שמשה רבינו ימות במדבר בשביל שהוא יכניסם עמו לעתיד לבוא, וכפי שכתוב בפסוקים קודם, עוד לפני שהתפללו"גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שמה" וכדברי המדרש רבה הקודמים, שלמרות שמשה לא חטא זה היה לתועלת.

אלה הדברים

עוד אפשר לבאר, שכל לחי' שנים המתוארים בחומש במדבר בהם היו עם ישראל נזופים, ומשה סבל מכך שהי' לא דיבר עמו באותם שנים.

אבל בחומש דברים זה מצב חדש, שעם ישראל כבר לא נזופים והי' רבינו שב לדבר עם משה רבינו, וכך עם ישראל קיבלו מוסר ותורה בעי' פנים במאור פנים, מתוך שמחה שאינם נזופים, וזה תורה במדרגה אחרת לגמרי, זה תורה מאירה בעוצמה רבה ביותר ובאור כזה התכוונו לארץ ישראל כראוי.

ולגבי "אלה מסעי" יתכן, שזה מתורץ בכוננת רש"י, שמסעות אלו לא דומות למסעות אחרות, כי הם מתוך רחמים שלא רצה ה' לטלטלם יותר מידי למרות הגזירה.

ויישד כוח עצום לצדיק המיוחד רבי ישראל רפאל פלדמן והי' ישלח לו רפואה שלימה בקרוב וכל הברכות יחולו על ראשו בקרוב אמן.

לאחר הניצחון על מדיין, הרי מאוסים היו הבהמות בעיניהם עוד קודם במלחמת עוג כפי שכתב רש"י שהיו משליכים את הבהמות מרוב שלל, ומלחמת מדיין היה אחרי מלחמת סיחון ועוג?

יש לכאורה לתרץ על כך 3 תירוצים, תירוץ ראשון שאכן לאחר מלחמת סיחון ועוג אכן שבעו מהשפע של השלל, וגם הייתה בזויה, ואולי כי מרוב הפחד שפחדו מעוג וראו את הנס הגדול שהי' עזר למשה לנצחו, אזי מרוב התפעלות מעוצמת ה' ומרוב שפע מאסו להתעסק יותר מידי בגשמיות.

כמו שכתבתי על הצורך לבקש מעם ישראל בבקשה גדולה שישאלו כלי כסף וזהב לאחר מכת חושך שראו שרוב רובו של עם ישראל שהיו רשעים מתו במכת חושך ונקברו ע"י הצדיקים שנשארו במכת חושך, ולכן במצב כזה לא עניין כסף ושלל מצרים את הצדיקים שהבינו שרק דבקות בהי' זה מה ששווה לכן משה היה צריך להתחנן כביכול מהיהודים שיקחו כסף וזהב לקיים ההבטחה לאבות הקדושים שעם ישראל יצא ברכוש גדול.

ואכן כמה ימים לאחר מכן, עם ישראל התעכבו בביזת הים ומשה רבינו היה צריך כביכול לתלוש אותם מהים כי רצו להמשיך לקחת מביזת הים, ונראה שהם התקררו מהחיזוק העצום שהיה להם במכת חושך שכביכול מאסו בכסף וזהב.

כך גם כאן, יתכן שהחיזוק שהיה להם לאחר מלחמת סיחון ועוג התפוגג וחסר להם תאוות הממון, ולכן היה צורך לעשות חלוקה מדוקדקת בבהמות שבזו ממדיין.

עוד הסבר יתכן שהתורה רצתה להראות את גודל הניצחון שכמות קטנה כל כך של חיילים סך הכל 12 אלף נצחו

נראה להסביר כי עד גיל 20 נחשב בב"ד של מעלה כלא יודעי טוב ורע, כי מגיל 13 עד 20 אדם עדיין בתהליך

ולמה לא שמע ה' ולא האזין לתפילת עם ישראל, הרי אומרים לפי נוסח ספרד בתפילת 18 "כי שומע תפילת כל פה", ורק תפילה כאשר יש בידך גזל או שאתה מבעט (כדוגמת יוכ"פ מכפר על אשם תלוי מלבד מבעט ביוכ"פ – מנחת חינוך שיז' ב' אזי אין התפילה מתקבלת)?

חידוש לי הגאון הצדיק הקדוש רבי ישראל רפאל פלדמן שליט"א הבחור המיוסר בשיתוקו ולמרות זאת הוא מתעמק ומתמיד בתורה, שהנה רש"י בפרשת משפטים הביא כלל "ואלה" מוסיף על הראשונים, ואילו "אלה" פסל את הראשונים. ואם כן בפרשתנו שכתוב "אלה" הדברים, מה הכוונה כאן פסל את הראשונים??

ואולי בא זה לפסול את המצב של פרשת מסעי ששם מסופר על 42 מסעות שזה כביכול כמו מסע החיים כפי שהאריך האור החיים, ואילו כאן בא משה וקבע שעד כאן מסעות, מעכשיו זה מצב חדש "הכנה לכניסה לארץ ישראל".

וכניסה לארץ ישראל מצריך הרבה לימוד תורה בעי' פנים בעי' לשון, וגם עם הרבה מוסר ותוכחה כך יכנסו כראוי לארץ ישראל על ידי הכנה נכונה ומיוחדת לשם הכניסה.

הרב משה הלל הירש
ראש ישיבת סלבודקה

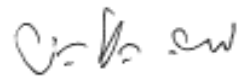
בס"ד חודש תמוז תשפ"ג לפ"ק, פה בני ברק ת"ו

הנני בזאת בקריאת קודש לכל אוהבי תורה ויראי ה', אודות אברך תלמיד חכם המתייגע בתורה, מרביץ תורה ומזכה את הרבים בכתב ובעל פה, הרב הגאון רבי **יוחנן ריינר שליט"א** בעל מחבר ספרי "וטהר לבנו",

אשר נקלע בעל כרחו לחובות עצומים, כי הוכרח להעתיק מקום מגוריו עבור חימוך בניו, ולקנות דירה המתאימה לגודל משפחתו, וכתוצאה מכך נקלע לחובות גדולים. ועכשיו הוא עומד להשיא את בנו השלישי החתן היקר שיחיה, ואין ביכולתו לעמוד בהוצאות הנישואין הכבדות גם במינימום הנדרשת,

ובודאי מצוה רבה לתמכו לסעדו בנפש חפיצה, למען יוכל ללמוד וללמד מתוך הרחבת הדעת, וזכות מצוות הצדקה והכנסת כלה תעמוד לכל המסייעים, שיקיים הקב"ה את הבטחתו: "נתון תתן לו וגו', כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ידך".

הכותב וחותם לכבוד התורה

הכנסת כלה - ריינר

אם רצונך בקבלה להחזר מס שעוזר בארץ ישראל בלבד – להפקיד בקופת הקהילה התורנית באשדוד

כנס לקישור של "נדרים פלוס"

<https://www.matarapro.net/nedarimplus/online/?mosad=5775184>

לחוץ על "תרומה כללית"

ולציין הערה –

ולכתוב "עבור הכנסת כלה – ריינר"

ותעדכן אותי בבקשה על תרומתך 0527120333 או באימייל 106855@gmail.com

יש גם אפשרות לקבל קבלה להחזרי מס בארה"ב ואנגליה, נא לפנות 0527120333 או לאימייל 106855@gmail.com ולקבל פרטים על אפשרות זו.